OBS JOSEPH HAYDN

OPENBAAR ONDERWIJS GRONINGEN

SOP

Schoolondersteuningsprofiel

OBS JOSEPH HAYDN

OBS JOSEPH HAYDN

OPENBAAR ONDERWIJS GRONINGEN

Inhoud

Samenvatting 4

1. Inleiding 5

2. Onderwijsvisie en schoolconcept 6

3. Passend onderwijs 6

3.1 Uitgangspunten Passend Onderwijs 7

3.2 Ondersteuningsprofiel OBS Joseph Haydn 8

3.3 Niveaus van ondersteuning 9

Basiszorg 9

Breedtezorg 9

Dieptezorg 9

3.4 Basiszorg, breedtezorg, dieptezorg in relatie tot de dagelijkse praktijk 10

3.4.1 Basiszorg 10

3.4.2 Breedtezorg 11

3.4.3 HB/ leerlingen met een onderwijsbehoefte op begaafdheidsniveau 11

3.4.4 Dieptezorg 12

4 Onderwijs ondersteuningsstructuur 13

4.1 Verantwoordelijkheid 13

4.2 Differentiatie binnen de groep (basisondersteuning) 13

4.3 Organisatie van het interne overleg op school 14

4.3.1 Groepsbespreking 14

4.3.2 Leerlingbespreking 15

4.3.3 Plenair overleg van het (bouw)team 15

4.3.4 Opbrengstgesprekken 15

4.4 Taak van de groepsleerkracht bij het bieden van ondersteuning 16

Deskundigheidsbevordering van de leerkracht bij ondersteuning 16

4.5 Taakomschrijving Intern Begeleider 16

Deskundigheidsbevordering Intern Begeleider 17

4.6 Het Leerlingvolgsysteem en de toetskalender 18

5. Planmatig werken 19

5.1 Signaleren 19

5.2 Opstellen begeleidingsplan 20

5.3 Uitvoeren begeleidingsplan 20

5.4 Evalueren en verzamelen van gegevens 20

6. Basiskwaliteit van het onderwijs 20

7. Kengetallen leerlingenpopulatie 21

7.1 Leerlingenaantallen per 1 oktober 21

7.2 Schoolweging en spreiding 21

7.3 Uitstroomniveau groep 8 2019-2020 21

7.4 Leerling kenmerken, oktober 2021 22

Bijlage 1: toetsrooster/ondersteuningsrooster 24

Bijlage 2: Dyslexieprotocol 26

Leidraad Ernstige Dyslexie: doorverwijzing van onderwijs naar zorg 26

Handreiking voor de invulling van ondersteuningsniveau 2, 3 en 4 bij ernstige lees- en spellingsproblemen en dyslexie 31

Format handelingsplan technisch lezen/spellen ondersteuningsniveau 3 ..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

OBS JOSEPH HAYDN

OPENBAAR ONDERWIJS GRONINGEN

Samenvatting

In deze samenvatting ziet u kort uitgelegd wat de Joseph Haydnschool qua zorgondersteuning biedt aan leerlingen binnen de school. Daarnaast is het goed om te weten dat dit document school specifiek is gemaakt voor deze school, maar dat de kaders binnen het ondersteuningsprofiel gelden voor alle reguliere basisscholen van de stad die zijn aangesloten bij Openbaar Onderwijs Groningen.

Op de Joseph Haydnschool werken we volgens richtlijnen die vallen onder het begrip 'passendonderwijs'. Daarbij houden we ons vast aan onze visie:
We streven ernaar om een krachtige leeromgeving te creëren waarin alle kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen tot sterke sociale burgers die staan voor een duurzame, democratische samenleving.

Alle leerlingen verdienen een zo passend mogelijke plek in het onderwijs. Dat lukt als we goed kijken naar de mogelijkheden die er zijn. Soms lukt dat binnen een reguliere basisschool niet op de gewenste manier, dan moet er verder worden gekeken buiten de muren van de school.
De Joseph Haydnschool valt onder de stichting Openbaar Onderwijs Groningen en is daarmee onderdeel van een aantal basisscholen en VO-scholen binnen de provincie Groningen. In dezelfde gemeente geldt het 'samenwerkingsverband' waarbinnen ook andere organisaties een plek hebben, zoals het Wij-team, verschillende speciale basisscholen en clusterscholen.
Dit samenwerkingsverband vormt een netwerk waarbinnen de aangesloten organisaties zoveelmogelijk gebruik maken van elkaars expertise.

In het school ondersteuningsprofiel worden drie begrippen genoemd:
Basiszorg; hiermee wordt de ondersteuning bedoeld die de school biedt aan leerlingen binnen de groep zoals het werken op drie niveaus, differentiatie op aanpak van een groepjeleerlingen binnen de mogelijkheden van de groep en de handelingsgerichte monitoring van leerlingen waarbij leerkrachten kijken naar stimulerende en belemmerende factoren van leerlingen.
Breedtezorg; vindt plaats vanaf het moment dat de leerkracht voor een leerling de hulp inschakelt van Intern Begeleider waar acties uit voort kunnen komen. Dit kan een specifieke hulpvraag zijn, het doen van een onderzoek (bv. dyslexie of IQ) of er wordt bepaalde externehulp of begeleiding aangevraagd buiten de school. Onderzoeken doet de school niet zelf, hier wordt het samenwerkingsverband bij betrokken. De school heeft hierin een signalerende functie. Externe begeleiding hangt af van de hulpvraag en wordt uitgevoerd door externe bureaus. De aanvraag hiervoor gaat altijd in samenspraak met ouders. In sommige gevallen komt het voor dat ouders zelf externe ondersteuning inschakelen voor hun kind. Eventuele afspraken hiervoor onder schooltijd dienen te worden overlegd met de school.
Dieptezorg; Als het aanbod binnen de reguliere groep ondanks een aantal aanpassingen vanuit de breedtezorg niet meer toereikend is om de leerling in zijn ontwikkeling te ondersteunen dan spreken we van dieptezorg. Vaak heeft dit een permanent karakter in de vorm van meer structurele 1 op 1 begeleiding of bijvoorbeeld het werken op een volledig eigen programma. Als deze zorg binnen de reguliere basisschool niet meer kan worden gerealiseerd wordt er zorgvuldig gekeken naar een andere passender plek. Dit proces gaat in samenwerking met ouders en altijd via het samenwerkingsverband waarbij erwordt gezocht naar een geschikte (SBO) school.

Aandachtspunt bij bovenstaande is dat leerlingenzorg niet statisch is. De grens tussen deze niveaus is niet altijd even precies te duiden. Daarom willen we per leerling goed de onderwijsbehoefte in kaart brengen. We hanteren hierbij als criterium; welbevinden en zichtbareontwikkeling en groei. We willen zoveel mogelijk in mogelijkheden denken maar daarbij moeten we als school helder zijn ten aanzien van de grenzen op het gebied van zorg.
Uitgebreidere informatie is hieronder te lezen.

1. Inleiding

Voor u ligt het schoolondersteuningsprofiel van de Joseph Haydnschool. Het schoolondersteuningsprofiel is geschreven voor medewerkers, de onderwijsinspectie en ouders. Het beschrijft de interne ondersteuningsstructuur van de Joseph Haydnschool.

In dit Ondersteuningsprofiel leest u onder meer welke mogelijkheden de school heeft voor de ondersteuning van leerlingen met uiteenlopende onderwijsbehoeften. Het schoolondersteuningsprofiel is een dynamisch instrument dat een handvat is voor ouders, leerkrachten en school om praktisch vorm te geven aan passend onderwijs. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om binnen het samenwerkingsverband te onderzoeken of er sprake is van een dekkend aanbod van ondersteuningsvoorzieningen op alle scholen, zodat leerlingen een ononderbroken ontwikkelproces kunnen doormaken. Zoals in de wetgeving Passend Onderwijs staat, is de school verplicht een Ondersteuningsprofiel op te stellen dat deel uitmaakt van een dekkend regionaal onderwijsaanbod.

In de wettelijke omschrijving wordt het begrip ondersteuning geïntroduceerd. Het gaat hierbij om voorzieningen die zijn getroffen voor leerlingen die extra ondersteuning behoeven. Het gaat hier om ondersteuning die de school zelf kan bieden en gespecialiseerde ondersteuning die de school met hulp van het samenwerkingsverband en externe deskundigen kan verzorgen.

In dit document wordt de indeling ‘basiszorg, breedtezorg en dieptezorg’ gebruikt.

Met **basiszorg** wordt bedoeld de ondersteuning die de school biedt aan alle leerlingen. Het begrip basiszorg is direct gerelateerd aan de kwaliteitsindicatoren waarop het onderwijstoezicht van de inspectie is geënt.
Onder **breedtezorg** verstaan we de ‘extra ondersteuning’ en gespecialiseerde ondersteuning die de school kan bieden met hulp van deskundigen buiten de school.
Dieptezorg zijn de speciale onderwijsvoorzieningen die aanwezig zijn in het samenwerkingsverband maar die in de meeste gevallen niet op de eigen reguliere school plaats kunnen vinden. Dit betreft (SBO/SO) scholen waar zowel lichte en intensieve zorg aan leerlingen kan worden geboden. Alle basisscholen zullen minimaal moeten voldoen aan een door de besturenin het samenwerkingsverband gezamenlijk vastgesteld niveau van basiszorg. In het referentiekader Passend Onderwijs worden ook aspecten van meer preventief en licht curatieve voorzieningen als basiszorg ondersteuning voor leerlingen benoemd.

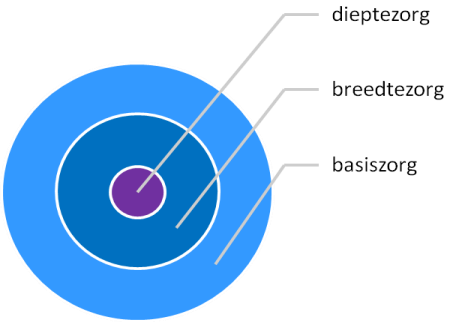

Basiszorg, extra ondersteuning en speciale onderwijsvoorzieningen (breedte- en dieptezorg) worden vastgesteld door de samenwerkende zorg plichtige schoolbesturen.

Ons Ondersteuningsprofiel voldoet aan de overeengekomen landelijke omschrijving van ‘basiszorg’ en tevens wordt aangegeven welke externe partners betrokken worden bij de extra ondersteuning in en om de school. Onze school maakt deeluit van het regionaal samenwerkingsverband Passend OnderwijsStad en Ommeland, sub verbanden 2.01, 2.03 en 2.11.
In dit regionaal samenwerkingsverband is een dekkend aanbodonderwijsvoorzieningen voor specialistische ondersteuning aanwezig (zie het ‘Ondersteuningsplan van het Samenwerkingsverband’).
Het document waarin dit ondersteuningsprofiel is beschreven maakt onderdeeluit van ons schoolplan 2020-2024. In het schoolplan 2020-2024 wordt hier ook naar verwezen.

2. Onderwijsvisie en schoolconcept

Visie: We streven ernaar om een krachtige leeromgeving te creëren waarin kinderen zich optimaal kunnenontwikkelen tot sterke sociale burgers, die staan voor een duurzame democratische samenleving, waarin iedereen een passende rol inneemt.
Op onze school willen wij door het creëren van een stimulerende omgeving en door rekening te houden met de individuele verschillen, onze leerlingen een zo breed mogelijke vorming meegeven.
Ons motto: Goed in de basis; breed in de ontwikkeling. Onze activiteiten richten zich op het aanbieden van kwalitatief goed onderwijs in een sfeer van wederzijds respect, waardering en verdraagzaamheid.
Missie: Het team staat voor kwalitatief hoogstaand en innovatief onderwijs dat leerlingen in staat stelt huntalenten en te ontwikkelen. Daarbij vinden wij het belangrijk dat de kinderen zich veilig en thuis voelen op onze school. Er is aandacht voor hun belevenissen, hun plezier en hun zorgen.

3. Passend onderwijs

Alle leerlingen verdienen een zo passend mogelijk plek in het onderwijs. Onderwijs dat leerlingen uitdaagt, dat uitgaat van hun mogelijkheden en rekening houdt met hun beperkingen. Kinderen gaan, als het kan, naar het regulier onderwijs. Het speciaal onderwijs blijft bestaan voor kinderen diedaar het best op hun plek zijn.
Er is daarvoor ook samenwerking nodig met andere zorginstellingen in de omgeving van de school, de z.g. ketenpartners. Om succesvol te zijn op school is meer nodig dan alleen een passend onderwijsaanbod. Leerlingen moeten gezond zijn en zich veilig voelen op school en thuis.

Alle leerlingen zijn succesvol op school wanneer zij onderwijs volgen dat bij hen past.

Dat vereist ook onderwijsvoorzieningen die van goede kwaliteit zijn en toegankelijke onderwijsondersteuning voor leerlingen die dat nodig hebben. Ook hiervoor is samenwerking met andere gespecialiseerde onderwijsvoorzieningen in de regio noodzakelijk. De school realiseert de vereiste samenwerking op het niveau van het samenwerkingsverband. Hoe het SWV Stad en Ommeland dit wil realiseren staat beschreven in het Stappenplan (zie ook 3.1 Uitgangspunten van het Samenwerkingsverband Stad en Ommeland).

Bij het streven naar het bieden van onderwijs dat bij elke leerling past, hanteren wij de volgende uitgangspunten:

a. Passend onderwijs is zo regulier/normaal mogelijk, zo dichtbij mogelijk en zoveel mogelijk in partnerschap met de ouders van het kind;
b. Passend onderwijs sluit aan bij de leer- en ontwikkelingsbehoefte van de leerlingen;
c. Het onderwijsaanbod en de leer-/ondersteuningsarrangementen zijn passend als zij gerichtzijn op en bijdragen aan een ononderbroken ontwikkeling van het kind.

Succesvol en passend onderwijs willen wij in de school bereiken door het handelen op basis van onderwijsbehoeften. Het accent in de extra ondersteuning is het geven van hulp aan groepsgewijs geclusterde leerlingen en het meedenken met de leerkracht over een adequate aanpak voor alle leerlingen inde groep. We noemen dit het cyclisch handelingsgericht werken in de groep en het handelingsgericht begeleiden van leerlingen. Hierin heeft de leerkracht regie. Bij het handelingsgericht werken gaan we uit van de leerling in zijn totale ontwikkeling. De leerling-kenmerken worden zo volledig mogelijk onderzocht en beschreven. Daarbij gaan we niet uit van de zwakke kanten van de leerling, maar van zijn/haar sterke punten. Daarmee kunnen wij de onderwijsbehoefte van iedere leerling positief benoemen waardoor het leer- en ontwikkelingsproces van het kind wordt gestimuleerd. Bij ons op school worden de leerling kenmerken en bijpassende onderwijsbehoeften beschreven in het groepsprofiel dat 1

keer per jaar cyclisch wordt opgesteld en geëvalueerd.

3.1 Uitgangspunten Passend Onderwijs

Uitgangspunten van het Samenwerkingsverband Stad en Ommeland
Alle scholen binnen Openbaar Onderwijs Groningen hebben vastgelegd welke basisondersteuning zij leerlingen kunnen bieden. Daarnaast ligt vast welke extra ondersteuning er mogelijk is per schoolof locatie. Wat een school kan bieden aan passend onderwijs staat in het ondersteuningsprofiel dat ouders bij de school kunnen opvragen.
Op de website van het samenwerkingsverband staat onder meer wat verstaan wordt onder passend onderwijs binnen de regio Groningen: http://www.passendonderwijsgroningen.nl

Als het een school niet lukt om een leerling voldoende ondersteuning te bieden, moet de school een passende plek zoeken. Voor een plaatsing in het speciaal onderwijs moet de school samen met de ouders/verzorgers een toelaatbaarheidsverklaring aanvragen bij de Commissie van Advies van het samenwerkingsverband. Meer informatie staat op de website.
De volgende uitgangspunten zijn essentieel:

- Proactief handelen
- Gezamenlijkheid
- Vorm volgt inhoud
- Verbinding met andere organisaties (zoals het samenwerkingsverband)

In Passend Onderwijs zijn belangrijke thema's die onderstaand worden weergegeven:

- De zorgplicht ofwel het ingaan op de specifieke onderwijsbehoefte van het kind.
- Het zorgprofiel per school.
- Het ontwikkelingsperspectief van de leerling.
- Kwaliteit en professionalisering.
- De aansluiting tussen in- en externe zorgstructuren ofwel de zorgplicht d.m.v. een dekkend netwerk.
- De handelingsgerichte indicatiestelling, de probleemanalyse en de preventieve inzet.
- Doorlopende zorglijnen PO-VO-MBO.
- Aandacht voor de positie van de ouders.

Voor een adequate uitvoering van de ondersteuning van alle leerlingen hanteren wij een leerlingvolgsysteem van vorderingen van onze leerlingen met behulp van:

- Methodeonafhankelijke toetsen
- Methodeonafhankelijke eindtoetsing
- Methode gebonden toetsen
- Systematisch analyse van leerling resultaten en de voortgang in de ontwikkeling
- Extra ondersteuning voor leerlingen die dat nodig hebben op basis van signalering, (indien nodig door externen) gestelde diagnose, handelingsplanning, evaluatie
- Betrokkenheid van ouders bij de planmatige uitvoering van de ondersteuning aan leerlingen
- Adequate procedures voor instroom, doorstroom en uitstroom van leerlingen
- Toepassing van afgesproken procedures en protocollen
- Centrale opslag van leerlingengegevens in leerling dossier
- Gestructureerde en planmatige extra ondersteuning voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoefte, zo nodig in een eigen leerlijn

3.2 Ondersteuningsprofiel OBS Joseph Haydn

Niveau 5: De breedte-ondersteuning krijgt een structureel karakter en dit kan niet binnen de reguliere school worden georganiseerd. De huidige school gaat in overleg met ouders en het samenwerkingsverband zoeken naar een passende plek. De leerling wordt verwezen naar een SBO/SO (in enkele gevallen een andere reguliere) basisschool waar beter aan zijn specifieke onderwijsbehoeften tegemoet kan worden gekomen.

Niveau 4: Het lukt niet om de juiste aanpak voor de leerling binnen de school te organiseren. School en ouders besluiten externe expertise te betrekken bij het vinden en realiseren van een passend aanbod. Uitgangspunt is dat dit binnen de school wordt gerealiseerd.

Niveau 3: De leerkracht ervaart handelingsverlegenheid in het aansluiten bij de onderwijsbehoefte , waardoor de leerkracht samen met IB'er besluit de leerling in de ondersteuningsstructuur van de school op te nemen. De IB'er wordt hiermee medeverantwoordelijk voor de leerling. Gezamenlijk maken zij in overleg met ouders en een analyse volgens de uitgangspunten van HGW (Handelingsgericht werken). De ondersteuning van de leerling kan hierna afwijken van het groepsaanbod. De aanpak wordt beschreven en gevolgd.

Niveau 2: De leerkracht ervaart bij het werken met de leerling op sommige momenten handelingsverlegenheid en vraagt advies, tips of consultatie van de IB'er of van een andere collega. De leerkracht blijft volledig verantwoordelijk voor de leerling. (Ondersteuning)

Niveau 1: De leerling valt onder volledige verantwoordelijkheid van de leerkracht. De leerkracht kan tegemoet komen aan alle onderwijsbehoeften van de leerling.

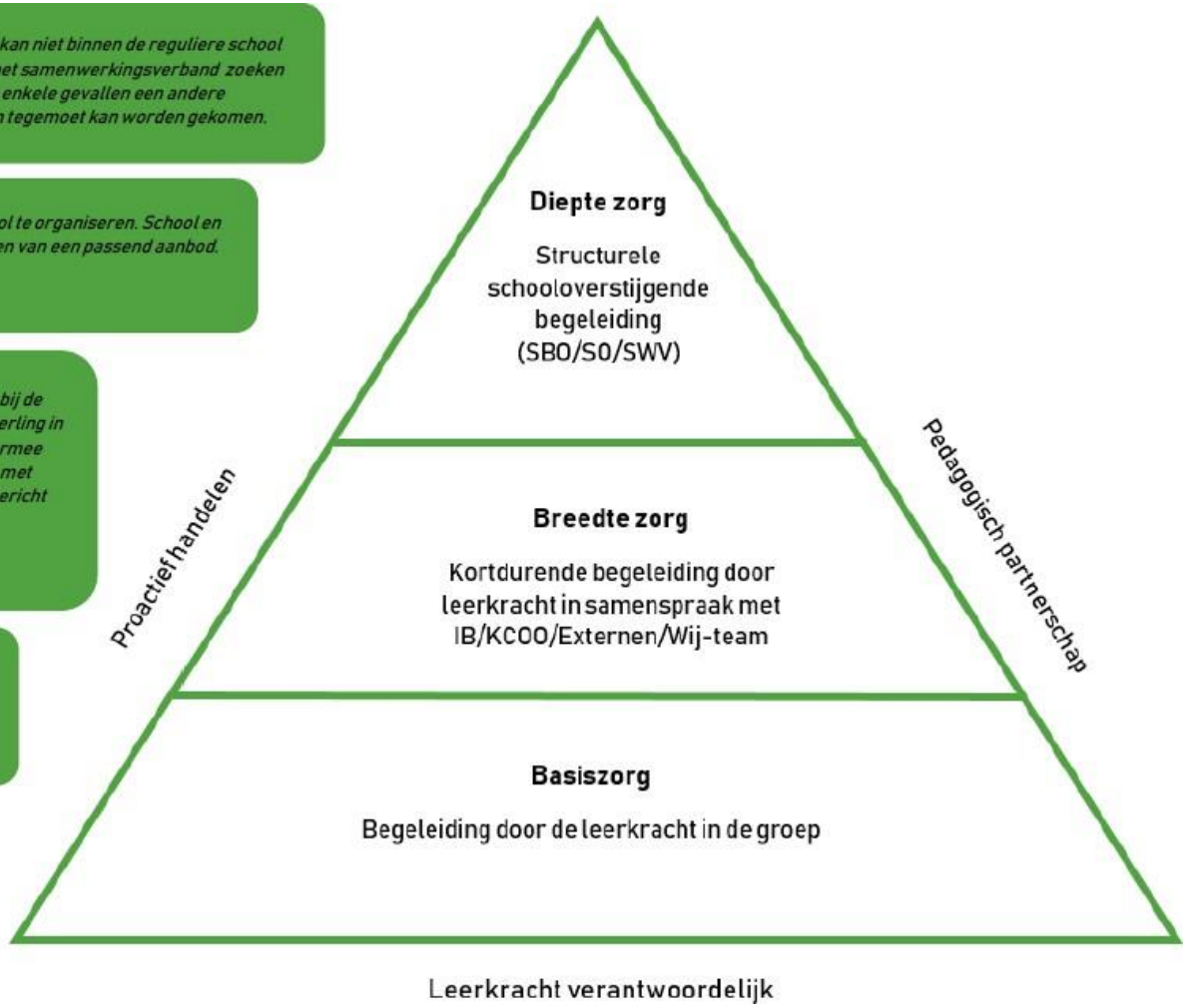

3.3 Niveaus van ondersteuning

Binnen de groepen staat het handelen van de leerkracht centraal. “Wat heb ik nodig om dit kind te kunnen helpen?” is onze basisvraag. Externe hulp zal zich richten op deze vraag om van daaruit de leerlingen te kunnen ondersteunen in hun leerproces. Dit leerproces gebeurt, onder verantwoordelijkheid van de leerkracht, zoveel mogelijk in de groep. De leerkracht krijgt hierbij ondersteuning van onze interne begeleider.

Basiszorg

De basiszorg is het aanbod van onderwijs en ondersteuning dat de school zelf in de groepen aan alle leerlingen binnen de eigen schoolorganisatie kan bieden. De basiszorg wordt uitgevoerd in de groep. Onder de basiszorg vallen maatregelen die voor *alle* leerlingen gelden, zoals werken in differentiatiegroepen gericht op drie niveaus te weten; verkorte instructie, basisinstructie, verlengde instructie. Daarbij werkt de school volgens het model ‘Handelingsgericht werken’ waarbij er wordt gekeken naar stimulerende en belemmerende factoren rondom de leerling.
Er kan sprake zijn van coaching van leerkrachten door interne begeleider(s) en andere deskundigen van de school (taal- enrekenspecialisten, hoogbegaafdheidsspecialist en vertrouwenspersonen).
Onze basiszorg heeft een permanent karakter en is bestemd voor alle leerlingen.

Breedtezorg

Dit is ons aanbod van onderwijs en extra ondersteuningsvoorzieningen in de school. De school blijftzelf de verantwoordelijkheid dragen voor het onderwijs aan de leerlingen, maar schakelt daarbij dehulp in van externe deskundigen zoals orthopedagogen en ambulant begeleider. Bij deze extra ondersteuning blijft de leerling ingeschreven op de school. Voor de inzet van de specifieke extra ondersteuning aan de leerling beschikt de school over beperkte aanvullende middelen.
De Breedtezorg heeft een tijdelijk en/of aanvullend karakter en is bestemd voor leerlingen met beperkte speciale onderwijs ondersteuningsbehoeften. Hoe de breedtezorg er in de praktijk uitziet wordt nader omschreven in paragraaf 3.4.2.
De school heeft op dit gebied een signalerende functie en geen diagnosticerende functie. Als breedtezorg nodig wordt geacht gaat dit altijd in overleg met ouders, leerkracht en Intern Begeleider en eventueel de desbetreffende extern deskundige. Dit alles binnen de mogelijkheden van een reguliere school.

Dieptezorg

Er is een grens aan de extra ondersteuning op school op het niveau van breedtezorg. Als blijkt dat ondersteuning permanentwordt en er bijvoorbeeld 1 op 1 ondersteuning moet worden geboden. **Of wanneer de ontwikkeling van de leerling stagneert doordat het aanbod teveel uiteenloopt en niet meer kan plaatsvinden in de groep.** Zie voor de ondersteuningsmogelijkheden en -beperkingen hoofdstuk 7.

In dergelijke gevallen spreken we van dieptezorg. Dieptezorg is bestemd voor leerlingen met speciale onderwijs ondersteuningsbehoeften en is in demeeste gevallen permanent, maar kan bij uitzondering tijdelijk van aard zijn. Het aanbod aan extra ondersteuning in gespecialiseerde voorzieningen, zoals die in het samenwerkingsverband in de regio aanwezig zijn, het speciaal basisonderwijs en het speciaal onderwijs komen dan in beeld. De school draagt in dat geval de verantwoordelijkheid voor de leerling over aan deze voorziening. Wanneer een verwijzing overwogen wordt en hoe deze verlooptwordt beschreven op de website van Passend Onderwijs Groningen:
https://www.passendonderwijsgroningen.nl/
Wij nemen als school onze gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de leerlingen. Dit betekent dat wij

elkaar informeren en helpen. Daarbij leren we van elkaar en vergroten op deze manier onze deskundigheid. Wij evalueren onze eigen rol om ervan te leren.

Wij informeren de ouders over het leerproces van hun kind(eren). De voortgang van het leerproces leggen we vast. We vragen van de ouders om mee te denken en te spreken, zodat we samen verantwoordelijk zijn voor het leerproces van het kind.

3.4 Basiszorg, breedtezorg, dieptezorg in relatie tot de dagelijkse praktijk

3.4.1 Basiszorg

De basis voor schoolondersteuning is handelingsgericht werken. De ondersteuning is geen extraatje, maar maakt structureel deel uit van het onderwijsproces. Wij gaan hierbij uit van het geven van adaptief onderwijs in de groep; de kinderen bij ons op school met specifieke onderwijsbehoeften worden in de groep begeleid. In de groep kan de leerkracht door het geven van adaptief onderwijs tijdens bepaalde momenten in de lessen (zgn. zelfstandig werken) structureel hulp bieden aan die kinderen die dat nodig hebben.

De structurele hulp krijgt vorm middels een begeleidingsplan voor groepjes kinderen of (in meer uitzonderlijke gevallen) een individueel handelingsplan. De begeleidingsplannen worden per vakgebied vormgegeven, individuele handelingsplannen en het reguliere curriculum vormen tezamen het groepsplan. Het groepsplan wordt opgesteld door de leerkracht evt. met de hulp van de intern begeleider. De leerkracht maakt een groepsplan waarin kleine groepjes kinderen met dezelfde problematiek zoveel mogelijk worden geclusterd. Voor die kinderen die niet in hun onderwijsbehoefte kunnen worden voorzien kan een individueel handelingsplan worden opgesteld.Begeleidingsplannen en handelingsplannen gelden voor een bepaalde periode, het tijdpad wordt aangegeven op het handelingsplan, na afloop van elke periode evalueert de leerkracht.
Binnen onze school worden alle leerlingen door middel van een leerlingenvolgsysteem (CITO LVS, methodetoetsen voor de cognitieve vakken en KIVA voor de sociale ontwikkeling) in kaart gebracht. Dit systeem geeft een beeld van de stand van zaken met betrekking tot de leerling op elk willekeurigmoment tijdens zijn/haar schoolloopbaan en dient ter signalering en analyse van problemen. Bij hetconstateren van problemen bij een leerling vindt er nader onderzoek en behandeling plaats binnen de groep (m.b.v. een verlengde instructie en/of aangepast programma).

Wij zorgen voor een veilig schoolklimaat door een preventief anti-pest programma (KIVA) naast een programma voor sociale vaardigheden (Leefstijl) aan te bieden.
Voor de kinderen met dyslexie hanteren wij een dyslexieprotocol (bijlage). Wij zien de samenwerking met externe behandelaars als toegevoegde waarde voor het kind.

Preventieve en licht curatieve interventies

Interventies die bij de basisondersteuning horen:

- Vroegtijdige signalering van leer-, opgroei- en opvoedproblemen
- De zorg voor een veilig schoolklimaat voor alle leerlingen
- Een aanbod in ondersteuning voor leerlingen met dyslexie of dyscalculie
- Een afgestemd aanbod voor leerlingen met meer of minder dan gemiddelde intelligentie
- Toegankelijk schoolgebouw met aangepaste werk- en instructieruimtes en hulpmiddelen
- Aanpak gericht op sociale veiligheid en voorkomen van gedragsproblemen
- Een protocol voor medische handelingen (Openbaar Onderwijs Groningen) breedgeformuleerd)

3.4.2 Breedtezorg

De Joseph Haydnschool wil binnen de mogelijkheden van de reguliere setting een passend aanbod bieden voor alle leerlingen door waar mogelijk tegemoet te komen aan de onderwijsbehoefte van individuele leerlingen.

- In en om de school is een vangnet van hulpbronnen voor breedtezorg. De breedtezorg heeft het karakter van tijdelijk en/of aanvullend en houdt geen 1 op 1 begeleiding in. Onder de breedtezorg vallen de maatregelen van de school, zoals tijdelijke remediale hulp, de begeleiding en coaching van leerkrachten door deskundigen van de school (taal- en rekenspecialisten, vertrouwenspersonen, orthopedagoog, ambulant begeleider, sociaal verpleegkundige en/of WIJ-team). De intern begeleider heeft regelmatig overleg met de verschillende disciplines.
- In uitzonderlijke situaties en bij een duidelijk omschreven onderwijsbehoefte van tijdelijke aard kan er bij het samenwerkingsverband een beroep worden gedaan op een tijdelijke vorm van ondersteuning, arrangement van een externe (bv. onderwijsassistent). Deze vorm heeft altijd een tijdelijk karakter (maximaal 10 weken) en moet gezien worden als middel om leerlingen na een intensieve interventie weer te kunnen laten functioneren binnen de groep.
- Zoals eerder aangegeven kunnen wij de hulp inroepen van verschillende disciplines. Zo hebben wij de mogelijkheid om gebruik te maken van de expertise van de sociaal verpleegkundige van het Wij-team, de ambulant begeleider en de orthopedagoog van het KCOO (kenniscentrum openbaar onderwijs).

3.4.3 HB/ leerlingen met een onderwijsbehoefte op begaafdheidsniveau

De Haydnschool wil tegemoetkomen aan de ondersteuningsbehoefte van cognitief begaafde en hoogbegaafde leerlingen. Sinds 2017 zijn wij lid van de Vereniging Begaafdheidsprofielscholen (http://www.begaafdheidsprofielscholen.nl/). Deze vereniging heeft vastgesteld dat wij:

- Een ambitie hebben ten aanzien van hoogbegaafdheid
- Onze hoogbegaafde leerlingen in beeld hebben en maatwerk bieden
- Ouders en leerlingen actief betrekken en een dialoog onderhouden met ouders en leerlingen
- Voor voldoende flexibiliteit zorgen in voorzieningen, tijd en ruimte
- Over adequate en voldoende expertise beschikken op het terrein van hoogbegaafdheid

Voor het signaleren van deze leerlingen maken wij gebruik van het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (https://www.dhh-po.nl/). Dit instrument helpt ons bij het zien van begaafdheidskenmerken en het beschrijven van de specifieke ondersteuningsbehoefte. Binnen de groepen bestaat voor deze leerlingen de mogelijkheid om de kernvakken (taal, lezen, spelling, rekenen) te compacten en verrijken. Als verrijkingsmateriaal worden verschillende uitdagende materialen ingezet, zoals Rekentijgers, Acadin en het toptaalschrift. Tijdens alle vakken, ook de zaakvakken, streven we ernaar zoveel mogelijk een beroep op de hogere orde- denkvaardigheden te doen. Daarnaast worden er school breed voor alle leerlingen activiteiten georganiseerd waarvan deze groep leerlingen ook profiteert, zoals techniek- en programmeerlessen.Voor sommige leerlingen geldt dat zij zo'n specifieke begeleidingsbehoefte hebben, dat het voor de leerkracht lastig is om hieraan binnen de groep tegemoet te komen. Dan bestaat de mogelijkheid om deel te nemen aan onze interne plusgroep: de Zoldergroep. Binnen deze groep wordt wekelijks dieper ingegaan op het leren leren, leren denken en leren leven (SLO, doelen- en vaardighedenlijst). Er wordt gewerkt aan de vaardigheden die hiervoor nodig zijn. Daarnaast hebben wij voor leerlingen die daar volgens de opgestelde criteria (zie bijlage) voor in aanmerking komen een aantal groepen met voltijds hoogbegaafden onderwijs.
Binnen onze stichting bestaat ook nog de mogelijkheid om deel te nemen aan de bovenschoolse voorziening voor hoogbegaafden(BVH). Voor deelname is een aantal criteria opgesteld, zie ook: http://o2g2.nl/kwaliteit/bovenschoolseplusgroep.html.

De specialist 'begaafdheid' organiseert twee keer per jaar een HB leerlingbespreking. Hierin worden alle leerlingen van de Zoldergroep en de voltijds hoogbegaafden groepen besproken met hun leerkrachten. Meer informatie is te lezen in ons borgingsdocument hoogbegaafdheid.

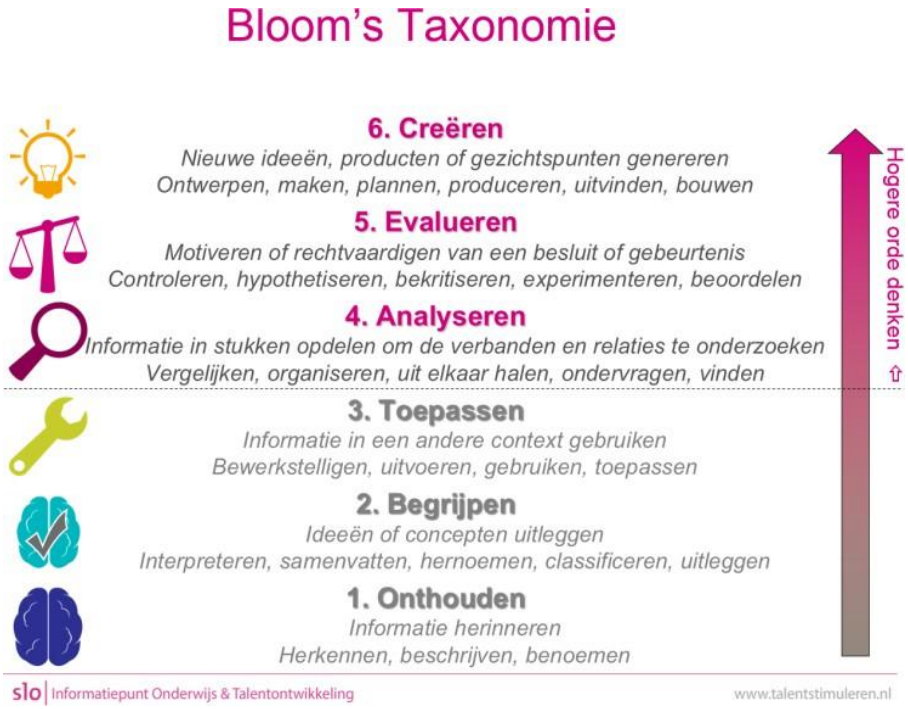

3.4.4 Dieptezorg

Wanneer een leerling zich niet voldoende ontwikkelt en de aanpak en zorg van de school binnen de basis of de breedtezorg onvoldoende toereikend is spreken we van dieptezorg. Dit houdt in dat de school aangeeft dat de mogelijkheden niet meer uit te voeren zijn binnen de huidige school. Dan wordt er binnen het samenwerkingsverband gekeken naar een passende andere (SBO) (BO) school.Dit gaat na een zorgvuldig traject waarin altijd de volgende partijen betrokken zijn: ouders, leerkracht, Intern Begeleider, het samenwerkingsverband.

We geloven in pedagogisch partnerschap, toch kan het soms zijn dat school en ouders van inzicht verschillen over wat passend is voor de leerling. Indien dit aan de orde is kan de school zich beroepen op een zogeheten TLV-route 2, waarbij de school en het samenwerkingsverband komen tot een advies met een meer gedwongen karakter. Informatie over een TLV:
https://po2001.passendonderwijsgroningen.nl/ondersteuningsroute/de-toelaatbaarheidsverklaring- tlv-2/

4 Onderwijs ondersteuningsstructuur

4.1 Verantwoordelijkheid

De leerkracht is verantwoordelijk voor het leerproces van de leerlingen. Verloopt de ontwikkeling anders dan verwacht, dan betrekt de leerkracht de intern begeleider en ouders bij de ondersteuning.

In samenspraak met ouders wordt gekeken hoe de onderwijsbehoeften verhelderd kunnen worden en wat er nodig is. Het doel is dat de leerkracht daarna verder kan met de begeleiding in de klas. Naast de intern begeleider kunnen nog andere betrokkenen een rol spelen in de ondersteuning van leerlingen In het **kind teamoverleg** worden leerlingen op aanvraag besproken en wordt er meegedacht vanuit diverse disciplines, te weten: een orthopedagoog, jeugdverpleegkundige, een maatschappelijk werker van het WIJ-team, de intern begeleider, de leerkracht en de ouders. Voor een dergelijk gesprek dienen ouders schriftelijk toestemming te geven.

De leerkracht in de groep werkt handelingsgericht en planmatig, voor verdere uitleg zie paragraaf 5. Uitgangspunt zijn de onderwijsbehoeften van de leerlingen. De leerkracht verzamelt systematisch gegevens van alle leerlingen door middel van dagelijkse observaties, schriftelijke opdrachten, methode gebonden toetsen, methodeonafhankelijke toetsen, in gesprekken met leerlingen en vragenlijsten. Deze gegevens worden geordend en systematisch bijgehouden in het groepsoverzicht.Groepsoverzichten worden bewaard in een groepsmap. De toets gegevens worden vastgelegd in eengestandaardiseerd leerlingvolgsysteem van de school.

Begeleidingsplannen zijn afgeleid van het schoolplan. In het schoolplan staan de leergebieden beschreven op basis van de kerndoelen. Voor alle leergebieden geeft de school aan welke methodesen materialen gebruikt worden en hoe de leergebieden in niveaus ingedeeld gedurende de hele basisschoolperiode aan bod komen. Leerkrachten die een begeleidingsplan maken, bepalen op grond van de leerlingengegevens welk deel van het schoolplan voor zijn of haar leerlingen geschikt is in een gegeven periode. De leerkracht maakt uit het totale onderwijsaanbod een selectie voor zijn/haar groep. Per jaar wordt er minimaal twee keer een nieuw begeleidingsplan opgesteld door de groepsleerkracht.

4.2 Differentiatie binnen de groep (basisondersteuning)

In de groep zijn er soms (grote) verschillen tussen de leerlingen. Deze verschillen uiten zich in verschillende onderwijs- en instructiebehoeften. In het begeleidingsplan kan dan voor een deel vande groep leerlingen een aangepaste doelstelling of instructiewijze en verwerkingswijze worden aangegeven. Deze clustering van groepjes leerlingen vindt meestal plaats in een beperkt aantal niveaus.

Convergente differentiatie

Wij werken volgens de uitgangspunten van de convergente differentiatie. Dat betekent:

- Voor alle leerlingen, uitgezonderd leerlingen met een officieel vastgestelde eigen leerlijn,geldt dat aan hen in principe de leerstof t/m eind groep 8 wordt aangeboden;
- Dit heeft als consequentie dat in principe aan alle leerlingen van een bepaalde groep deleerstof voor de betreffende groep (leerjaar) wordt aangeboden;
- Voor de ‘basisgroep’ geldt dat aan hen het reguliere aanbod voor de betreffende groep wordt aangeboden;
- Voor ‘leerlingen die toe kunnen met verkorte instructie’ geldt eventueel een extra/aanvullend/verdiepend aanbod. Aan hen worden ook hogere eisen gesteld wat betrefthet verwachte resultaat op de toets;
- Voor ‘leerlingen die verlengde instructie nodig hebben’ geldt dat extra instructie/begeleidingbinnen de groep nodig is om het doel van het betreffende leerjaar te halen. Aan hen wordenmeer passende eisen gesteld wat betreft het resultaat op de toets;

Differentiatie houdt dus in:
1) differentiatie t.a.v. instructie (pre-teaching, verlengde instructie, verkorte instructie);
2) begeleiding (pedagogische aanpak, begeleiding bijwerkhouding en concentratie);
3) minimumaanbod dat voldoet aan de kerndoelen van debetreffende groep;
4) Leerlingen met een officieel vastgestelde eigen leerlijn hebben een eigen leerdoel, dat afwijkt van het leerdoel van de groep (M. Balvert,2010). Dit kan consequenties hebben voor de uitstroom van de desbetreffende leerling. Dit gebeurt nooit zonder medeweten en toestemming van ouders.

Om de organisatie van de extra ondersteuning op verschillende niveaus in de groep mogelijk te maken heeft de school het systematisch leren van zelfstandig werken ingevoerd in alle groepen. Hierdoor krijgt de leerkracht de mogelijkheid om te differentiëren (instructie, verlengde instructie,pre-teaching).

4.3 Organisatie van het interne overleg op school

De beschrijving van het overleg op school is hier volledig gebaseerd op de cyclus van het handelingsgericht werken en plannen van de extra ondersteuning conform het model van de1-zorgroute (M. Balvert, 2010).

4.3.1 Groepsbespreking

Voorafgaande aan de groepsbespreking vindt eerst een groepsbezoek plaats.
De interne begeleider organiseert, minimaal 2 keer per jaar, een groepsbespreking.Deelnemers aan de groepsbespreking zijn in ieder geval:

de interne begeleider;
de leerkracht (en) van de betreffende groep.

Centraal in de groepsbespreking staan de begeleidingsplannen op basis van de onderwijsbehoeften van de leerlingen en de gestelde doelen voor de hele groep. Daarnaast bespreken intern begeleider en leerkracht in de leerlingbespreking leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Indien nodig worden er afspraken gemaakt voor de volgende leerlingbespreking. In het groepsprofiel noteert de leerkracht de actueleleerlingengegevens.
De CITO midden toetsen van januari worden in februari besproken evenals de methode-gebonden toetsen. Er wordt een nieuw begeleidingsplan opgesteld.
CITO eindtoetsen van mei en juni worden in juni besproken evenals de methode-gebonden toetsen.Voor de herfstvakantie wordt het groepsplan aansluitend opnieuw opgesteld. In november en in april (tussenevaluatie) worden de begeleidingsplannen zo nodig ook aangepast.

4.3.2 Leerlingbespreking

Op vaste momenten in het schooljaar (steeds na de groepsbespreking) en gedurende het schooljaar indien nodig (bij een vraag van de leerkracht) organiseert de interne begeleider een leerling bespreking.
Deelnemers aan de leerling bespreking zijn:

- de interne begeleider;
- de leraar (leraren) van de betreffende groep;

Doel van de leerling bespreking is het inventariseren van een complexe hulpvraag van de leerkrachtmet als mogelijke uitkomsten:

- noodzaak tot verdere diagnostiek;
- aanpassen van het zorgniveau (breedte- of dieptezorg);
- bijstellen van het groepsplan/individuele handelingsplanning/leerlijn;
- inschakelen van externe zorg/voorbereiding verwijzing.

4.3.3 Plenair overleg van het (bouw)team

Minimaal 1 keer per jaar organiseert de intern begeleider samen met de directeur een vergaderingvoor het hele team m.b.t. de extra ondersteuning aan leerlingen.
Op het plenaire ondersteuningsoverleg worden bijvoorbeeld de volgende agendapunten ingebrachtdoor de intern begeleider en/of de directie:

Het Ondersteuningsprofiel van de school.
Een specifiek thema bijvoorbeeld gekoppeld aan een scholing of ontwikkeltraject van deschool.

Ongeveer 6 keer per schooljaar vindt er overleg plaats tussen directie en IB, het zogenoemde DIB.Deelnemers aan het directie/IB-overleg zijn:

de directie/ teamleiders
de interne begeleider(s);

4.3.4 Opbrengstgesprekken

Twee keer per jaar (feb, okt) organiseert de intern begeleider samen met de directeur deopbrengstgesprekken. Dit gebeurt met de jaargroepen en hun parallelcollega's.
Tijdens de opbrengstgesprekken bespreken leerkrachten samen met directie/ IB de opbrengsten van hun voorgaande groep en hun verwachtingen t.a.v. de huidige groep.
Hierbij worden de managementoverzichten vergeleken met de afzonderlijke groepsresultaten waarbij nadruk ligt op:

- analyse en vergelijking van de verschillende groepsopbrengsten
- uitwisselen van ervaringen; wat heeft effect gesorteerd?
- vooruitblikken naar de volgende periode; welke acties vraagt een bepaalde groep?

4.4 Taak van de groepsleerkracht bij het bieden van ondersteuning

De leerkrachten zijn de eerstverantwoordelijke voor het **signaleren** van welke leerlingen extraaandacht nodig hebben. Daartoe gebruiken zij de onderstaande middelen en afgesproken werkwijzen in de school:

- Observeren van leerlingen
- Hanteren van registratie- en signaleringslijsten
- Afnemen en registreren van methode gebonden toetsen
- Afnemen van toetsen van leerlingvolgsysteem
- Analyseren van observatie- en toets gegevens van alle leerlingen
- Voeren van diagnostische gesprekken en uitvoeren van observaties
- Opstellen van groepsprofiel
- Opstellen van begeleidingsplannen en individuele handelingsplannen
- Bespreken van de groepsoverzichten en begeleidingsplannen tijdens de groepsbesprekingenmet de interne begeleider.
- Uitvoeren van begeleidingsplannen en individuele handelingsplannen
- Bijwonen van groep- en leerling besprekingen
- Inbreng van leerlingen in leerling besprekingen
- Voeren van oudergesprekken
- Werken met diverse protocollen en aanvullend aanbod voor leerlingen (zoalshoogbegaafdheid, dyslexie, dyscalculie)

Deskundigheidsbevordering van de leerkracht bij ondersteuning

De school gebruikt zowel interne als externe deskundigen ter ondersteuning van de uitvoering van extra ondersteuning in de groepen. Groepsleerkrachten kunnen hun deskundigheid en vaardighedenvergroten door middel van:

- Scholing (zowel individueel als op teamniveau)
- Bijhouden van vakliteratuur
- Collegiale consultatie
- Coachen door de interne begeleider
- Adviseren en coachen door extern deskundigen

De activiteiten scholing en deskundigheidsbevordering worden jaarlijks benoemd en verantwoord inhet School Jaarplan en School Jaarverslag.

4.5 Taakomschrijving Intern Begeleider

De interne begeleider is verantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering van alle extra ondersteuning binnen de school. De taken van de interne begeleider zijn verdeeld aan de hand vaneen vijftal taakgebieden.

<u>Beleidstaken</u>:

- Opstellen en bewaken van de procedures m.b.t. de extra ondersteuning aan leerlingen in deschool.
- Opstellen en evalueren van de beslissingscriteria t.a.v. ondersteuningsniveaus (o.a.

doorstroom protocol).
- Opstellen van jaaroverzicht kengetallen extra ondersteuning.
- Bewaken van de kwaliteit basiszorg en breedtezorg op schoolniveau.

Taken m.b.t. vernieuwing en kennisverbreding:

- Initiëren en ondersteunen van expertise in de school m.b.t. extra ondersteuning.
- Opbouwen en onderhouden van relatienetwerk binnen het Samenwerkingsverband.
- Opbouwen en onderhouden van relaties met onderwijsbegeleiding en nascholingsinstituten.
- Onderhouden van contacten en op de hoogte blijven van de ontwikkelingen m.b.t. hetvoortgezet onderwijs in samenwerking met leerkracht groep 8.

Coördinatie en beheerstaken:

- Opstellen en bewaken jaarplanning activiteiten en overleg (HGW-cyclus).
- Coördinatie leerlingvolgsysteem (waaronder de toets kalender).
- Opstellen roosters en coördinatie van de groep- en leerlingenbesprekingen.
- Beheer van de leerlingendossiers.
- Beheer van de orthotheek.
- In samenwerking met leerkrachten van groep 8 de activiteiten rondom de eindtoetsbewaken, plannen, uitvoeren en evalueren.

Taken als coach:

- Opzetten en leidinggeven aan groep- en leerlingenbesprekingen.
- Uitvoeren van klassenconsultaties met als aandachtspunt het leraar gedrag in de groep.
- Geven van advies aan leraren t.a.v. extra ondersteuning in de groep.
- Het coachen van leraren.
- Inwerken van nieuwe leerkrachten m.b.t. de ondersteuningsstructuur van de school.

Leerlinggerichte taken:

- Intakegesprekken met ouders van nieuwe leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Uitvoeren van signalerend/diagnostisch onderzoek: observaties, pedagogisch didactisch onderzoek (PDO).
- Overleg met de leerkracht (over o.a. extern onderzoek/hulp met externe deskundigen).
- Gesprekken met ouders (o.a. voorlichting en ondersteuning bij verwijzing).
- Gesprekken met externe deskundigen (consultatief leerlingbegeleider, ambulantbegeleiders).
- Begeleiden bij het verwijzingsproces.

Deskundigheidsbevordering Intern Begeleider

De interne begeleider(s) vergroten hun deskundigheid door gebruik te maken van:

- Scholing; alle IB’ers binnen SWV 2.01 zijn gecertificeerd/gediplomeerd.
- Bijhouden van vakliteratuur.
- Collegiale consultatie en intervisie met intern begeleiders in het SWV.
- Consultatieve gesprekken met orthopedagoog of psycholoog van het

KCOO (KennisCentrum Openbaar Onderwijs) of het Samenwerkingsverband.

Binnen het Samenwerkingsverband worden regelmatig studiebijeenkomsten en netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor alle intern begeleiders van de scholen.

4.6 Het Leerlingvolgsysteem en de toetskalender

De school maakt gebruik van een samenhangend systeem van instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en ontwikkeling van alle leerlingen. Onder leiding van de interne begeleider stellen de leerkrachten van groep 1 t/m 8 twee keer per jaar (zie voor het tijdstip van afnemen de toets kalender – zie bijlage 1) de groepsresultaten vast aan de hand van de landelijk genormeerde methodeonafhankelijke toetsen. Wij gebruiken hiervoor de volgende toetsen.

Overzicht LVS toetsen

Toetsen	**Naam van de toets**
Kleuter in beeld	CITO leerlingvolgsysteem voor kleuters
Woordenschat	CITO Woordenschat, Leeswoordenschat
Technisch lezen	DMT/AVI
Begrijpend lezen	CITO begrijpend lezen
Spelling	CITO spelling niet werkwoorden en werkwoorden
Rekenen	CITO rekenen en wiskunde
Eindtoets	Cito eindtoets

De leerkracht legt binnen twee weken na het afnemen van de toetsen de resultaten van alle methodeonafhankelijke toetsen vast in het geautomatiseerde LVS. Hiervoor maken wij gebruik van ESIS.

5. Planmatig werken

Het planmatig werken is handelingsgericht en wordt cyclisch uitgevoerd middels onderstaand figuur.

Toelichting per fase:

5.1 Signaleren

Het signaleren van problemen is de verantwoordelijkheid van de groepsleerkracht. Deze probeert eerst zelf, indien mogelijk, het onderwijsprogramma bij te stellen. Het kan dan zijn dat de leerkrachtextra begeleiding geeft aan een individuele leerling maar zal te allen tijde streven naar het clusteren van een groepje leerlingen met dezelfde onderwijsbehoefte. De vorderingen worden bijgehouden en bewaard in de registratiemap dan wel digitaal. Hiernaast kan de leerkracht door observaties, oudergesprekken en leerlingengesprekken gegevens verzamelen in de zorg map. In de groepen 1/2 wordt het leerling volg instrument van CITO Kleuter in beeld 2 keer per jaar bijgehouden. Op twee tot drie momenten in het jaar worden er methodeonafhankelijke toetsen afgenomen bij alle leerlingen van de groepen 3 tot en met 8. Deze momenten zijn ingepland op een toetskalender en bij alle leerkrachten bekend. De resultaten van deze toetsen worden per groep uitgewerkt en per leerling. De toets gegevens (van zowel groep als individuele leerling) worden besproken met ib-er; de groepsoverzichten komen aan de orde in het overleg tussen directie en ib-er. We verwerken de toets gegevens in het leerlingvolgsysteem.

5.2 Benoemen van onderwijsbehoeften

Na het signaleren, probeert de groepsleerkracht meer informatie te verkrijgen door bijv. een foutenanalyse, een oudergesprek en/of een observatie. De groepsleerkracht en de IB'er besprekende problemen en mogelijkheden. Door aan elkaar gerichte vragen te stellen wordt de onderwijsbehoefte

benoemd en worden hierover praktische afspraken gemaakt.
Vervolgens worden leerlingen met gelijke onderwijsbehoeften geclusterd. De leerkracht clustert leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoeften zodanig dat de kinderen van en met elkaar leren. Er kunnen zo verschillende patronen ontstaan die de leerkrachten helpen te kiezen voor activiteitenmet de hele groep, subgroepen of (incidenteel) met individuele kinderen.

5.3 Opstellen begeleidingsplan

Aan de hand van een uniform format ontwerpt de leerkracht op basis van de onderwijsbehoeften van de leerlingen en de gekozen clustering, een begeleidingsplan. Hierin wordt het onderwijsaanbodvoor de komende periode voor respectievelijk een subgroepen/of (in specifieke situaties) incidenteel een individuele leerling beschreven. In het plan beschrijft de leerkracht per vakgebied wat de doelen zijn voor de komende periode en wat daartoe aangeboden wordt.

5.4 Uitvoeren begeleidingsplan

De leerkracht voert het opgestelde plan in de afgesproken periode uit. Dit doet de leerkracht doorde geplande activiteiten van het plan op te nemen in de weekplanning.

5.4 Evalueren en verzamelen van gegevens

Na uitvoer van het begeleidingsplan reflecteert de leerkracht op de afgelopen periode. Zijn de doelen bereikt en wat is de stand van zaken? Sloot het gevolgde aanbod aan bij de behoeften ofmoeten er zaken worden bijgesteld? De verkregen gegevens worden verwerkt in het format. Het evalueren maakt onderdeel uit van stap 1 van de cyclus.

6. Basiskwaliteit van het onderwijs

De basiskwaliteit van onze school wordt onderzocht door de onderwijsinspectie. Bij het vorige bezoek (2013/2014) werden geen redenen gevonden om het algemene toezicht arrangement tedoen wijzigen.

OBS JOSEPH HAYDN

OPENBAAR ONDERWIJS GRONINGEN

7. Kengetallen leerlingenpopulatie

7.1 Leerlingenaantallen per 1 oktober

Schooljaar	Aantal
2018-2019	618
2019-2020	643
2020-2021	653
2021-2022	647

7.2 Schoolweging en spreiding

Schooljaar	Schoolweging	Categorie	Spreiding	Gem. schoolweging 3 schooljaren
2020-2021	**21,71**	**20-23**	**4,65**	**21, 81**
2019-2020	**21,74**	**20-23**	**4,83**	
2018-2019	**21,98**	**20-23**	**4,99**	

De mogelijkheden op basis van de schoolweging en de spreiding

					Spreiding		
			⬅ homogene groep minimaal differentiëren			heterogene groep maximaal differentiëren ➡	
			Zeer klein [3-4]	Klein [4-5]	Gemiddeld [5-7]	Groot [7-8]	Zeer groot [8-9]
schoolweging	⬆ Voorspelt hoge resultaten	Zeer laag [20-23]		**21,81 4,82**			
		Laag [23-27]					
		Gemiddeld [27-33]					
	Voorspelt lage resultaten ⬇	Hoog [33-37]					
		Zeer hoog [37-40]					

7.3 Uitstroomniveau groep 8 2019-2020

VWO	42%
HAVO/VWO	8,6%
HAVO	9,8%
VMBO-(G)T/HAVO	12,4%
VMBO-(G)T	4,9%
VMBO-K	2,5%
Algemene brugklas	18,5%

OBS JOSEPH HAYDN

OPENBAAR ONDERWIJS GRONINGEN

7.4 Leerling kenmerken, oktober 2021

Cluster 1: blinde en slechtziende leerlingen	0%
Cluster 2: TOS (Taalontwikkelingsstoornis) en dove en slechthorende leerlingen	0,64%
Cluster 3: lichamelijk gehandicapte en/of verstandelijk gehandicapte en langdurig zieke leerlingen (somatisch)	0%
Cluster 4: kinderen met psychische stoornissen en gedragsproblemen	0%
Dyslexie (met verklaring)	2%
Dyscalculie (met verklaring)	0,16%
Leerling met diagnose (o.a. ADHD, ASS, ODD)	0,32%
Leerling met chronische ziekte + medicatie	2,5%
Hoogbegaafde leerlingen/ondersteuningsbehoefte op begaafdheidskenmerken	17%
Leerlingen die in het vierhoekoverleg zijn besproken	?
Leerlingen die zijn teruggeplaatst uit het speciaal (basis-) onderwijs naar het regulier onderwijs	0,16%
Leerlingen met een indicatie SO of SBO	0,16%
Leerlingen met een NT2 achtergrond	3,7%
Leerlingen met een eigen leerlijn	0,16%
Leerlingen met downsyndroom	0%

OBS JOSEPH HAYDN

OPENBAAR ONDERWIJS GRONINGEN

Mate waarin de school ondersteuning kan bieden

	In mindere mate expertise	In voldoende mate expertise	In hoge mate	Met hulp van KCOO, en/of externe instanties	Niet/n.v.t.
Cluster 1: blinde en slechtziende leerlingen	x				
Cluster 2: TOS (taalontwikkelingsstoornis) en dove en slechthorende leerlingen		x		x	
Cluster 3: lichamelijk gehandicapte en/of verstandelijk gehandicapte en langdurig zieke leerlingen (somatisch)					x
Cluster 4: kinderen met psychische stoornissen en gedragsproblemen	x				x*
Dyslexie (met verklaring)			x	x	
Dyscalculie (met verklaring)	x				
Leerling met diagnose (o.a. ADHD, ASS, ODD)		x			x*
Leerling met chronische ziekte + medicatie					
Hoogbegaafde leerlingen/ondersteuningsbehoefte op begaafdheidskenmerken			x		
Overige fysieke beperking (bijv. chronische ziekte, epilepsie of astma)		x			x*
Leerlingen die zijn teruggeplaatst uit het speciaal (basis-) onderwijs naar het regulier onderwijs		x			
Leerlingen met een indicatie SO of SBO					x
Leerlingen met een NT2 achtergrond		x			
Leerlingen met een eigen leerlijn		x			
Leerlingen met downsyndroom					x

*Sterk afhankelijk van de mate waarin het zich voordoet.

OBS JOSEPH HAYDN

OPENBAAR ONDERWIJS GRONINGEN

Bijlage 1: toets rooster/ondersteuningsrooster

periode 1:

ondersteuningsactiviteit	datum	voorbereiding	wie
Opbrengstgesprekken	1 sept t/m 4 sept	Digitaal invullen van overzichten van je vorige en huidige groep	Alle lkr, IB, Directie
Flitsbezoeken	7 t/m 11 sept	-	IB
Bespreking VO-advies	3 sept	Invullen plaatsingswijzer	Lkr. gr. 8 IB, directie
Groepbespreking	14 sept t/m 25 sept	Invullen groepsoverzicht en groepsplan, Esis	Alle lkr IB
Groepsplan	Begin sept t/m eind sept	Bijstellen, subgroepen maken, onderwijsbehoefte invullen, van vorig jaar overnemen of aanpassen	Alle lkr
IB/HB leerling bespreking	28 sept t/m 2 okt	Voortgang HB lln, vragen over aanbod, begeleiding, aanmelding Zoldergroep, plusgroep, voltijd HB. Quickscan DHH van juni vorig schooljaar ingevuld (gr 1, 3 en 5).	Lkr gr. 1 t/m 8 IB/HB specialist
leerlingenbespreking	19 t/m 30 okt	Voortgang indiv. leerlingen bespreken	Facultatief na overleg lkr/ IB
Mondelinge rapportage 5 t/m 8	26 okt t/m 30 okt	eigen voorbereiding	Lkr. gr. 5 t/m 8
Mondelinge rapportage 1 t/m 4	2 nov t/m 6 nov	eigen voorbereiding	Lkr. gr. 1 t/m 4
DMT afname	18 t/m 22 jan		diverse lkr
Cito midden	25 t/m 5 feb		gr. 3 t/m 8
Quickscan DHH, 1,3,5	8 t/m 12 feb	Invullen	Lkr gr. 1,3,5 (QS)

OBS JOSEPH HAYDN

OPENBAAR ONDERWIJS GRONINGEN

periode 2:

Ondersteuningsactiviteit	datum	voorbereiding	wie
Opbrengstgesprekken	8 feb t/m 12 feb	Digitaal invullen van overzichten van je vorige en huidige groep	Alle lkr, IB, Directie
Voorbereiding Centrale eindtoets	feb	Inschrijven, inventarisereren extra ondersteuning	gr. 8 lkr IB Directie (Ginette)
Flitsbezoeken	15 t/m 19 feb	-	IB
Groepbespreking	8 maart t/m 12 maart	Invullen groepsoverzicht en groepsplan evalueren , Esis	Alle lkr IB
groepsplan	maart	Bijstellen, subgroepen, onderwijsbehoefte aanvullen, aanpassen	
IB/HB leerling bespreking	22 mrt t/m 26 mrt	Voortgang HB lln, vragen over aanbod, begeleiding, aanmelding Zoldergroep, plusgroep, voltijd HB. Quickscan DHH van juni vorig schooljaar ingevuld (gr 1, 3 en 5).	Lkr gr. 1 t/m 8 IB/HB specialist
leerlingenbespreking	22 mrt t/m 26 mrt	Voortgang indiv. leerlingen bespreken	Facultatief na overleg lkr/ IB
Mondelinge rapportage 1 t/m 4	6 april t/m 9 april	eigen voorbereiding	Lkr. gr. 1 t/m 4
Mondelinge rapportage 5 t/m 8	12 t/m 16 april	Eigen voorbereiding	Lkr. gr. 5 t/m 8
Centrale eindtoets	20 t/m 22 april	Inventarisatie check; ondersteuning	Lkr gr. 8 IB Directie (Ginette)
DMT afname	17 t/m 21 mei		diverse lkr
Cito midden	7 juni t/m 18 juni		gr. 3 t/m 8
Quickscan DHH, 1,3,5	14 juni t/m 18 juni	Invullen	Lkr gr. 1,3,5 (QS)
Groepsplan	21 juni t/m 9 juli	Evalueren	Alle lkr
Rapporten mee	2 juli	Rapporten invullen	Alle lkr

Bijlage 2: Dyslexieprotocol
Leidraad Ernstige Dyslexie: doorverwijzing van onderwijs naar zorg

Het onderwijs heeft als taak goed lees- en spellingonderwijs te garanderen. Daarbij hoort dat lees- en spellingproblemen zo vroeg mogelijk worden gesignaleerd en dat er bij een achterstand intensieve begeleiding wordt geboden. Op basis van toets resultaten aangevuld met continue observaties en bevindingen bepaalt de school de intensiteit, inhoud en vorm van de ondersteuning die een leerling nodig heeft [1]. Voor een beperkte groep zijn goed onderwijs en intensivering van begeleiding op school ontoereikend en is behandeling door een zorgverlenerwenselijk. Leerlingen kunnen pas worden doorverwezen naar de zorg als er sprake is van een ernstige achterstand die blijft bestaan, ook na herhaalde interventies. Pas dan kan een vermoeden van dyslexie worden uitgesproken en kan de leerling worden aangemeld voor gespecialiseerde diagnostiek.

Er is voor de diagnostiek en behandeling van kinderen in de basisschoolleeftijd (7 t/m 13 jaar) met zeer ernstige lees- en spellingproblemen een vergoedingsmogelijkheid beschikbaar. Vanaf 2015 wordt deze zorg gefinancierd door de gemeenten, vanuit de Jeugdwet. De leidraad voor diagnostiek en behandeling van Ernstige Dyslexie vanuit de Jeugdwet is het *Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling 3.0* (PDDB 3.0; NKD, 2021). In dit protocol zijn criteria vastgesteld voor doorverwijzing, diagnostiek en behandeling. De school moet de ernst en hardnekkigheid van de leesproblemen onderbouwen. De zorgverlener stelt vervolgens vast of er inderdaad sprake is van ernstige, hardnekkige en specifieke lees- (en spelling)problemen en de diagnose dyslexie gesteld kan worden én gaat na of het een dusdanig ernstige vorm van dyslexie betreft dat een behandelindicatie Ernstige Dyslexie [2] wordt afgegeven.

Criteria voor doorverwijzing

Het onderwijs onderbouwt de ernst van het leesprobleem door aan te tonen dat er sprake is van een ernstige, hardnekkige achterstand. Concreet:

- De school toont aan goed onderwijs en intensieve begeleiding geboden te hebben die voldoet aan kenmerken van effectief onderwijs.
- De school toont aan dat een leerling desondanks zeer lage leesscores behaalt op 3 achtereenvolgende hoofdmeetmomenten.

1 Zie voor meer informatie over de inhoudelijke invulling van ondersteuningsniveau 2 en 3 en de afstemming tijdens en na de behandeling (ondersteuningsniveau 4): Handreiking voor de invulling van ondersteuningsniveau 2, 3 en 4 bij lees-/spellingproblemen en dyslexie – versie 3.0.

2 In eerdere documentatie werd er gesproken over Ernstige Enkelvoudige Dyslexie (EED). 'Enkelvoudigheid' is in PDDB 3.0 meer genuanceerd geoperationaliseerd (zie ook verderop bij 'Meervoudige problematiek'). Daarom wordt er nu gesproken over Ernstige Dyslexie (ED).

OBS JOSEPH HAYDN

OPENBAAR ONDERWIJS GRONINGEN

Traject voor doorverwijzing

Actie	Toelichting	Vervolgactie Onderwijs en Begeleiding
Hoofdmeting 1	Afname van Gestandaardiseerde/genormeerde toetsen opde hiervoor geschikte momenten.	Effectief leesonderwijs opondersteuningsniveau 1. In elk geval krijgen leerlingen die tot de zwakste 20-25% behoren extra begeleidingop minimaal ondersteuningsniveau 2.
(Tussenmeting)	Eventueel vindt er een tussenmeting plaats.	Voortzetting van de (extra) begeleiding op ondersteuningsniveau 1, 2 (en eventueel 3) met eventuele aanpassingen.
Hoofdmeting 2	Afname van gestandaardiseerde/genormeerde toetsen opde hiervoor geschikte momenten.	Effectief leesonderwijs opondersteuningsniveau 1. In elk geval krijgen leerlingen die tot de zwakste 20-25% behoren extra begeleiding op minimaal ondersteuningsniveau 1 en 2. Leerlingen die tot de zwakste 10% behoren, krijgen begeleiding op ondersteuningsniveau 1, 2 en 3.
Tussenmeting	Na een periode van 10-12 weken intensieve begeleiding vindt er een tussenmeting plaats. Ruwe scores en vaardigheidsscores van een leerling worden vergeleken met de scores van hoofdmeting 2 om effect van begeleiding te bepalen. Daarna volgt er een tweede periode van 10-12 weken intensieve begeleiding.	Voortzetting van de (extra) begeleiding op ondersteuningsniveau 1, 2 en 3 met eventuele aanpassingen.
Hoofdmeting 3	Afname van gestandaardiseerde/genormeerde toetsen opde hiervoor geschikte momenten.	Bepaald wordt welke begeleiding een leerling vervolgens nodig heeft op school en of een leerling voor doorverwijzing naar de zorg in aanmerking komt.
Doorverwijzing?	Een leerling komt voor doorverwijzing naar de zorg in aanmerking als: 1. De scores op de 3 hoofdmetingen waren: - Woordlezen: V-(min)-score of E-score (laagste 10%) 2. Begeleiding op alle ondersteuningsniveaus voldeed aankenmerken van effectief handelen	Ook tijdens en na de behandeling in de zorg krijgen leerlingen extra begeleiding. Hoe de leerling in het onderwijs kan worden begeleid wordt afgestemd met de zorgverlener.

NB: De hoofdmetingen, waarbij de resultaten vergeleken kunnen worden met een normgroep, vinden veelal plaats in januari/ februari en in juni. De tussenmeting, waarmee tussentijds het effect van de gegeven hulp wordt vastgesteld, in oktober/ november of april. De eerste meting waarop een leerling leesuitval laat zien, geldt als hoofdmeting 1. Dit kan halverwege groep 3, eind groep 3 of later zijn.

Vanaf groep 3 start het formele leesonderwijs en volgt de leerkracht de lees- en spellingontwikkeling van de leerlingen. Zodra de leerkracht vaststelt dat een leerling moeite heeft met lezen of uitvalt op een leestoets bij **hoofdmeting 1** (bijvoorbeeld op de DMT) wordt de begeleiding in het onderwijs geïntensiveerd; er wordt begeleiding op *minimaal* ondersteuningsniveau 2 gegeven. Leerlingen die tot de zwakste 20-25% van de lezers behoren (V-score of (lage) D of E-score) komen in elk geval in aanmerking voor deze extra begeleiding van de leerkracht. Dit kan al (direct) in groep 3. De meeste aanmeldingen worden gedaan vanuit de groepen 4 en 5. De leerkracht houdt een vinger aan de pols gedurende deze eerste periode. Er vindt eventueel een extra **tussenmeting** plaats om te bepalen hoe de leesontwikkeling van de leerling verloopt.

Bij de eerstvolgende hoofdmeting, **hoofdmeting 2**, wordt opnieuw gekeken hoe de leerling presteert ten opzichte van de norm. Er wordt bepaald of begeleiding op ondersteuningsniveau 2 of 3 nodig is. Als de leerling ondanks de extra begeleiding in de voorgaande periode opnieuw ernstige leesuitval laat zien en tot de zwakste 10% behoort (E-score of V-(min)-score), komt de leerling in aanmerking voor intensieve begeleiding op ondersteuningsniveau 3. Na een periodevan 10 à 12 weken vindt er een **tussenmeting** plaats. Deze meting is voor schoolintern gebruik: de meting laat zien of de extra begeleiding effect heeft. Moet de begeleiding worden voortgezet en/of moet deze worden bijgesteld? Omdat veel toetsen voor dit moment geen normscore hebben, is het niet mogelijk om vast te stellen hoe de leerling presteert in vergelijking tot het landelijk gemiddelde. Wel kunnen de individuele ruwe scores van een leerling worden vergeleken met zijn scores van het vorige hoofdmeetmoment of kan gebruik worden gemaakt van vaardigheidsscores. Zo kan worden bepaald of de leerling zich ontwikkelt en of er verbetering is. Eventueel kan de begeleiding worden bijgesteld voor de volgende interventieperiode, opnieuw 10-12 weken.

Na deze periode van intensieve begeleiding (2 x 10-12 weken) vindt opnieuw een hoofdmeting, **hoofdmeting 3**, plaats. Als de begeleiding op alle drie de ondersteuningsniveaus op school voldeed aan de kenmerken van effectief handelen, zonder dat dit leidde tot een duidelijke voortuitgang in de leesscores (genormeerde toets gegevens op de drie hoofdmetingen) kan ervoor gekozen worden een leerling door te verwijzen naar een zorgverlener voor vergoede diagnostiek en - wanneer een behandelindicatie Ernstige Dyslexie is gelegitimeerd - vergoede behandeling.

Voor **doorverwijzing** naar de zorg komen alleen de leerlingen in aanmerking die op *alle* 3 de hoofdmetingen een zeer lage woord leesscore behaalden (zie schema op pagina 4). Er zal niet bij alle leerlingen die extra begeleiding op school krijgen, aanleiding zijn om ze door te verwijzen. Het gaat alleen om de leerlingen bij wie sprake is van zeer ernstige leesachterstand die blijft bestaan ondanks intensieve ondersteuning. En ook geldt dat niet alle leerlingen die in het kader van de Jeugdwet worden aangemeld in aanmerking komen voor een behandelindicatie Ernstige Dyslexie. Daar kunnen verschillende redenen voor zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval als het leerlingdossier dat vanuit school wordt aangeleverd niet voldoende onderbouwing geeft voor het vermoeden van dyslexie. Ook kan blijken dat er wel sprake is van dyslexie, maar niet in een dusdanige ernstige vorm dat een behandelindicatie Ernstige Dyslexie wordt afgegeven.
Bij leerlingen met minder ernstige lees-/spellingproblemen of een minder ernstige vorm van dyslexie houdt de school de taak de lees- en spellingontwikkeling met onderwijs en extra ondersteuning te optimaliseren. Overigens, ook als een leerling vanuit de Jeugdwet behandeling van een zorgverlener ontvangt en voor de periode na de behandeling, blijft het belangrijk dat school en zorgverlener goed samenwerken om tot maximale kansen voor de leerling te komen [3].

Zeer ernstige leesproblemen

In PDDB 3.0 (NKD, 2021) wordt een behandelindicatie Ernstige Dyslexie toegekend aan die kinderen die in de diagnostiek een dusdanig lage leesscore behalen dat gesteld mag worden dat hun ontwikkeling in zeer ernstige mate afwijkt van de normale ontwikkeling[4]. De zogenaamde 'grenswaarde criterium ernst' die in de diagnostiek wordt gebruikt, is in dit protocol - overeenkomstig met internationale standaarden - strenger dan in het voorgaande zorgprotocol. Dat betekent concreet dat er in de doorverwijzing vanuit het onderwijs *in ieder geval* sprake moet zijn van ernstige woordleesproblemen: kinderen moeten op 3 opeenvolgende hoofdmeetmomenten voor woordlezen een V-(min)-score of E-score behalen (laagste 10% normgroep).
Daarnaast *kan* er ook sprake zijn van een (ernstig) spellingprobleem, maar voor de criteria voor doorverwijzing is een ernstig woordleesprobleem een noodzakelijke voorwaarde.
Informatie over de spellingontwikkeling en -ondersteuning worden overigens wel altijd aangeleverd bij doorverwijzing, omdat het belangrijk is dat de zorgverlener deze informatiemee kan nemen in het diagnostisch onderzoek en bij de eventuele behandeling.

Meervoudige problematiek

1 Met de invoering van Jeugdwet is de nadruk meer komen te liggen op het geïntegreerd aan pakken van problemen en gaat men meer genuanceerd om met meervoudige problematiek ofwel co morbiditeit. Ook kinderen met een meervoudige problematiek kunnen in aanmerking komen voor een behandelindicatie Ernstige Dyslexie. Het is bekend dat dyslexie vaak samen voorkomt met andere ontwikkelingsstoornissen en zich vaak ernstiger manifesteert als er

2 Zie voor meer informatie over de afstemming tijdens en na de behandeling (ondersteuningsniveau 4): Handreiking voor de invulling van ondersteuningsniveau 2, 3 en 4 bij lees-/spellingproblemen en dyslexie – versie 3.0.

3 Zie voor een uitgebreide toelichting het Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling 3.0.

sprake is van een co morbide problematiek. Uit recent onderzoek blijkt dat het wel mogelijk is dat een gespecialiseerde dyslexiebehandeling bij kinderen bij wie naast dyslexie ook sprake is van een andere gediagnosticeerde ontwikkelingsstoornis, effectief kan zijn voor het verminderen van de leesproblematiek. In de afweging of een leerling in aanmerking komt voor behandeling binnen dyslexiezorg vanuit de Jeugdwet wordt gekeken naar de *uitvoerbaarheid*van de behandeling. Met andere woorden: als de problematiek te complex wordt ingeschat waardoor een dyslexiebehandeling niet adequaat kan worden uitgevoerd, dan kan er geen behandelindicatie Ernstige Dyslexie volgen. Het is aan de zorgverlener om op basis van de bevindingen vanuit de diagnostiek te bepalen of de dyslexiebehandeling bij een kind uitvoerbaar is of dat een andere zorgroute de voorkeur heeft.

Beredeneerd omgaan met uitzonderingen

Pas na een periode van goed onderwijs en intensieve begeleiding op school kan een leerling, als voldaan wordt aan het traject voor doorverwijzing, worden doorverwezen voor vergoed diagnostisch onderzoek om na te gaan of er sprake is van een behandelindicatie Ernstige Dyslexie. Maar soms moet een uitzondering worden gemaakt en kan er beredeneerd worden afgeweken van de criteria voor doorverwijzing van onderwijs naar zorg.

De regeling voor vergoede zorg kent verschillende strenge criteria. De regeling is alleen bedoeld voor kinderen met een ernstige vorm van dyslexie. Maar om de procedures niet in beton te gieten en om als school en als zorgverlener onder alle omstandigheden het gezonde verstand te kunnen blijven gebruiken, is er de mogelijkheid voor beredeneerd afwijken. Dat wil zeggen: om een uitzondering te kunnen maken als daar goede redenen voor zijn. Die redenen zijn niet in criteria te vangen, want hoe je die ook formuleert, er zijn altijd randgevallen. In eerste instantie de school en in tweede instantie de zorgverlener zullen op overtuigende wijze aannemelijk moeten maken, dat een leerling, ondanks dat hij niet aan de standaard criteria voor doorverwijzing voldoet, toch voor diagnostiek vanuit de Jeugdwet in aanmerking komt. Het is verstandig om als school contact op te nemen met een zorgverlener bij zorgen over de ontwikkeling van een leerling of als er een uitzondering nodig is bijvoorbeeld voor leerlingen met een erfelijke aanleg voor dyslexie en al zeer vroegoptredende signalen van ernstige leesproblemen. Deze zal de informatie over de ontwikkeling van het kind, de toets gegevens en de kwaliteit van de geboden begeleiding beoordelen en interpreteren waarbij de zorgverlener is gebonden aan ethische en professionele regels.

OBS JOSEPH HAYDN

OPENBAAR ONDERWIJS GRONINGEN

Handreiking voor de invulling van ondersteuningsniveau 2, 3 en 4 bij ernstige lees- en spellingsproblemen en dyslexie

Inleiding

Iedere leerling krijgt de juiste begeleiding vanuit het onderwijs om tot optimale prestaties te komen. Bij (ernstige) lees- en/of spellingproblemen wordt de begeleiding in het onderwijs in stappen geïntensiveerd, met indien nodig tijdelijke ondersteuning vanuit de zorg.

Dit is het doel en de opdracht voor de ketenpartners die betrokken zijn bij leerlingen met lees-/spellingproblemen en dyslexie binnen het onderwijs en de zorg.

In deze handreiking geven we eerst een concrete uitwerking van de manier waarop de begeleiding van deze leerlingen op ondersteuningsniveau 2 en 3 op school, in samenwerking en afstemming met ouders, kan worden vormgegeven. We helpen scholen zo om op een kwalitatiefgoede manier invulling te kunnen geven aan deze extra ondersteuning, zodat zij passende hulp voor leerlingen met lees- en spellingproblemen kunnen realiseren.

Als de begeleiding op school na de ingezette intensivering onvoldoende effect sorteert en er bij de leerling een toenemende achterstand te zien is, ook bij intensieve ondersteuning, dan is er sprake van handelingsverlegenheid bij de verdere aanpak in het onderwijs. Voor verdere effectieve hulp aan de leerling kan het dan nodig zijn om er specialistische hulp vanuit de zorg bij te halen. In die gevallen kan een vermoeden van ernstige en hardnekkige lees- /spellingproblemen ofwel dyslexie opkomen. De school onderbouwt haar vermoeden met een beschrijving van de geboden hulp op de verschillende ondersteuningsniveaus en de (toets)resultaten van de leerling.

Als specialistische hulp vanuit de zorg wordt ingeschakeld zal er eerst diagnostisch onderzoek plaatsvinden, waarna al dan niet de diagnose dyslexie wordt gesteld. Onderwijs, ouders en zorg zijn nu sámen aan zet: de diagnosticus koppelt – met toestemming van de ouders – de onderzoeksbevindingen en bijkomende adviezen terug naar de school en samen wordt gezocht naar een passende aanpak voor deze specifieke leerling. Als er een dyslexiebehandeling geïndiceerd is, worden het onderwijsaanbod en het zorgaanbod op elkaar afgestemd. Dedyslexiebehandeling neemt het onderwijs niet over, maar is erop gericht om de lees-/spellingontwikkeling die op school is vastgelopen zo te stimuleren, dat deze weer op gang komt. De dyslexiebehandeling is in die zin ondersteunend aan wat het onderwijs doet. De zorgverlener maakt tijdens de diagnostiekfase een analyse, presenteert de analyse aan ouders en onderwijsfunctionarissen en brengt specifieke expertise in. In onderlinge afstemming komen de verschillende partijen tot een gezamenlijke visie met als doel voor deze leerling in deze contexten (in de zorg, op school en thuis) de meest passende ondersteuning te realiseren.

In deze handreiking gaan we niet alleen in op ondersteuningsniveau 2 en 3, maar ook op ondersteuningsniveau 4. Meer specifiek: op de rol die de school, de zorgverlener en de ouders hebben in de periode na de diagnostiek en tijdens en na afloop van de behandeling. Hoe kan een optimale onderlinge afstemming en samenwerking tussen de verschillende partijen gerealiseerd worden?

De uitwerking van deze handreiking past binnen het denkkader van het programma *Met andere ogen* van de Coalitie Passend onderwijs -Jeugdhulp- Zorg, specifiek opgezet voor de samenwerking tussen jeugdzorg en onderwijs vanuit de uitgangspunten van het programma *Juiste Zorg op de Juiste Plek*. Het programma *Met andere ogen* zet in op een ononderbroken ontwikkeling van ieder kind. Ouders, scholen, gemeenten en aanbieders van jeugdhulp leveren daaraan als partners, ieder vanuit de eigen taak, hun bijdragen en zorgen zo voor een integrale aanpak, passend bij dit specifieke kind. 'Inclusief, passend en zo nabij mogelijk', 'partnerschap en regievoering' en 'samen steeds beter worden' zijn aanvullende leidende principes (zie ook: www.aanpakmetandereogen.nl). Deze principes zijn ook van toepassing op de samenwerking tussen onderwijs en zorg bij lees-/spellingproblemenen dyslexie.

In deze handreiking wordt eerst het kader van het werken met ondersteuningsniveaus vanuit het continuüm van onderwijs en zorg geschetst. In Hoofdstuk 1 worden, op grond van wat nu bekend is uit onderzoek en praktijk, werkzame componenten voor lees- en spellingbegeleiding beschreven. In Hoofdstuk 2, 3 en 4 worden respectievelijk ondersteuningsniveau 2, 3 en 4 concreet uitgewerkt.

Continuüm van onderwijs en zorg

Het continuüm van onderwijs en zorg (Struiksma, 2005) stelt een integrale aanpak voor en laat zien welke stappen het onderwijs en eventueel de zorg zouden moeten zetten voor leerlingen met (ernstige) lees- en/of spellingproblemen. In het continuüm worden zogenaamde ondersteuningsniveaus aangeduid waarbinnen stappen onderscheiden worden.

ONDERSTEUNINGSNIVEAU	STAP	
Niveau 1 Goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband	1 Kwaliteit instructiegedrag enklassenmanagement 2 Juist gebruik van effectieve methodes [1] 3 Gebruik leerlingvolgsysteem	BASISONDERSTEUNING
Niveau 2 Extra begeleiding in de klas door de leerkracht(zwakste 25% van de leerlingen)	4 Vaststellen van potentiële uitvallers en voldoende differentiatie en extra instructie in de klas	
Niveau 3 Specifieke interventies die afgestemd zijn op hiaten, uitgevoerd en/of ondersteund door de lees-/spellingspecialist op school	5 Vaststellen leerlingen met ernstige lees-/ spellingproblemen en aanbieden specifieke interventie individueel of in een klein groepje (intensieve, planmatige en doelgerichte begeleiding) 6 Vaststellen van achterstand en hardnekkigheid: vermoeden van dyslexie	
Niveau 4 Diagnostiek en behandeling door zorgverlener (zwakste 4% van de leerlingen)	7 Vaststellen van dyslexie (psychodiagnostisch onderzoek) 8 Gespecialiseerde dyslexiebehandeling	

Figuur 1: Continuüm van onderwijs en zorg (naar Struiksma, 2005)

1 Het continuüm gaat uit van gestapelde ondersteuning. Dit houdt in dat – afhankelijk van de ernst van de problematiek – de leerling een passend onderwijsaanbod krijgt met zo nodig steeds een intensiveringsstap erbij. Er zijn leerlingen die alleen lees- en spellingonderwijs in klassenverband nodig hebben (ondersteuningsniveau 1; ON1). Andere leerlingen hebben meer moeite met lezen en/of spellen en hebben daarnaast o.a. verlengde instructie nodig om de groepsdoelen te bereiken (ondersteuningsniveau 2; ON2). Voor een deel van de leerlingen is datvoldoende. Maar er zijn ook leerlingen die daar bovenop behoefte hebben aan een nog

intensievere en systematische aanpak (ondersteuningsniveau 3; ON3). Als bij deze leerlingen vervolgens een flinke achterstand blijft bestaan ondanks intensivering van de begeleiding in hetonderwijs, dan kan er een vermoeden van dyslexie rijzen en kan er door een zorgverlener diagnostiek en waar nodig behandeling worden uitgevoerd (ondersteuningsniveau 4; ON4). Gestapelde ondersteuning houdt in dat ondersteuning op voorgaande niveaus blijft doorgaan – wanneer er een specifieke interventie op ON3 wordt geboden blijft de ondersteuning op ON1 én ON2 ook doorgaan – en het impliceert dat een leerling afhankelijk van de ondersteuningsbehoeften meer of minder hulp en begeleiding kan krijgen.

2 Lees- en spellingmethodes verschillen onderling in hoe gemakkelijk of moeilijk ze het u maken om te intensiveren naar ON2.

ON 1, 2 en 3 behoren op alle scholen tot de basisondersteuning binnen passend onderwijs. De basisondersteuning wordt zo ingevuld, dat ON 1, 2 en 3 elkaar versterken. Dat vraagt om passende inzet van personele en financiële middelen. Het onderwijs faalt niet als het binnen de onderwijscontext alleen niet lukt om *alle* kinderen te leren lezen. Er zullen altijd kinderen zijn die aanvullend hier op gespecialiseerde zorg nodig hebben om minimaal op een functioneel niveau te leren lezen. Door een effectieve invulling van de ondersteuningsniveaus wordt deze groep zo klein mogelijk gehouden!

Ondersteuningsniveau 1 (ON1): Goed onderwijs in klassenverband

De basis is goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband, dat wil zeggen: adequaat ingericht effectief lees- en spellingonderwijs op groepsniveau. Op ON1 gaat het om het effectief gebruik van de methode, het bieden van voldoende tijd voor lees- en spellingonderwijs, het zo nodig herhalen van de klassikale instructie, de kwaliteit van de instructie, het klassenmanagement en het hanteren van een leerlingvolgsysteem.

Ondersteuningsniveau 2 (ON2): Extra begeleiding in de klas

Wanneer de leerling onvoldoende profiteert van het basisaanbod (ON 1), wordt het lees- en spellingonderwijs voor deze leerling geïntensiveerd. Wat is nu het onderscheid tussen ON1 en ON2? ON2 is een intensivering van ON1: verlengde en verdiepte instructie, herhaling in kleinere stappen, specifieker van inhoud en met meer oefentijd en meer begeleide inoefening. Het doel van ON2 is dan ook dat de leerling de aansluiting met de methode, en daarmee met de groep, kan behouden. De effectiviteit van de ondersteuning van de leerkracht en de bestede leertijd bepalen het succes van ON2. Het gaat erom de leerling zo te ondersteunen en begeleiden, zodat deze de volgende stap binnen het curriculum op tijd kan maken en de leerling – binnen de bandbreedte die de school daarvoor heeft vastgesteld – de aansluiting met de groep behoudt (convergente differentiatie). Binnen ON2 is de tijd die daaraan wordt besteed geen normatief criterium (wordt niet voorgeschreven), maar staat ten dienste van bovengenoemd doel. In eenaantal gevallen kan overwogen worden om de begeleiding te stoppen als de leerling weer aansluiting heeft bij de groep. Voor andere leerlingen moet serieus gedacht worden aan verdere

intensivering in de vorm van ON3. In hoofdstuk 2 wordt het tweede ondersteuningsniveau verder uitgewerkt.

Ondersteuningsniveau 3 (ON3): Specifieke lees- en spellinginterventies

Wanneer ON1 en ON2 er niet toe leiden dat de leerling het tempo van de groep kan bijhouden, maar zijn lees- en/of spellingontwikkeling stagneert, moeten meer specifieke interventies geboden worden. *Specifiek* houdt in dit geval in dat de gekozen interventie past bij de leerling en diens ondersteuningsbehoeften en is afgestemd op hiaten in diens lees- en/of spellingontwikkeling. Om dit helder te krijgen is een nadere analyse van het lees- of spellinggedrag nodig. De keuze voor de aanpak is individueel afgestemd op grond van de gesignaleerde hiaten. Met andere woorden, de interventie is bewust gericht op juist die elementen in het lees- en spellingproces waar de leerling laat zien er moeite mee te hebben. ON3 is een zoektocht naar de juiste aanpak voor precies die ene leerling. Daarom vraagt dezezoektocht bij voorkeur om een individuele aanpak. In de organisatie van de interventie is het mogelijk om, afhankelijk van de ondersteuningsbehoeften van de leerling, beredeneerd te kiezen voor of een individuele of een groepsgewijze (max. 4 leerlingen) aanpak. ON3 wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 3.

Ondersteuningsniveau 4: Diagnostiek en behandeling door zorgverlener

Wanneer de lees- en/of spellingontwikkeling achter blijft lopen ondanks gestapelde zorg waaronder goed uitgevoerde en voldoende intensieve interventie op ON3 worden de lees-/spellingproblemen hardnekkig genoemd: de lees- en/of spellingontwikkeling stagneert en de leerling profiteert niet of nauwelijks van de geboden interventie. De school onderbouwt de achterstand en de hardnekkigheid door toets resultaten te rapporteren en de geboden ondersteuning op niveau 1, 2 en 3 op navolgbare wijze te documenteren in een leerlingdossier, bijvoorbeeld het Leerlingdossier dyslexie. De zorgverlener stelt vervolgens vast of er inderdaad sprake is van ernstige, hardnekkige en specifieke lees- en spellingproblemen waardoor de diagnose dyslexie gesteld kan worden én gaat na of de problematiek dusdanig ernstig dat er een behandeling vanuit de zorg nodig is. Ook wanneer een leerling in een diagnostiek- of behandeltraject bij een zorgverlener zit en in de periode na de behandeling blijft de school verantwoordelijk voor het bieden van goed lees- en spellingonderwijs op alle niveaus. In overleg met de zorgverlener en de ouders wordt gezocht naar de optimale invulling daarvan. Zowel onderwijs, ouders als zorg zijn blijvend betrokken bij de leerling.

In onderstaande infographic is de werkwijze voor de verschillende ondersteuningsniveaus visueel weergeven.

Werkzame componenten extra ondersteuning bijlezen en spellen

Op basis van onderzoek en praktijkervaring kan een aantal algemene kenmerken van een effectieve aanpak bij lees- en spellingproblemen worden onderscheiden. Deze kenmerken gelden voor begeleiding op elk niveau, dus zowel op ON 1, 2 als 3. Hieronder volgt een overzicht van effectieve kenmerken. Dit helpt enerzijds om beredeneerde keuzes te maken om gerichte ondersteuning te kunnen bieden, en anderzijds om kritisch te kijken naar de kwaliteit van de uitgevoerde ondersteuning. Zie voor meer informatie over kenmerken van een effectieve aanpak o.a. de *Protocollen Leesproblemen en Dyslexie* (Expertisecentrum Nederlands), de Brede vakinhoudelijke richtlijn dyslexie (Scheltinga e.a., 2021) en de Overzichtsstudie naar de effectiviteit van preventie en interventie in hetbasisonderwijs (Scheltinga & Elderenbosch, 2021).

Voor invulling en evaluatie van een effectieve aanpak zijn vanuit Dyslexie Centraal ook de volgende materialen en instrumenten beschikbaar:

- Effectief handelen op ondersteuningsniveau 3: een beknopte onderbouwing
- Keuzehulp effectieve interventies ondersteuningsniveau 3 – lezen en spellen
- Checklist kwaliteitsaanpak – Professioneel handelen op ondersteuningsniveau 3 – lezen en spellen

Hieronder worden een aantal werkzame componenten van extra ondersteuning bij lezen en spellen kort beschreven. Niet alle hier genoemde aspecten hoeven overigens in elke aanpak terug te komen om deze effectief te maken.
De aspecten vormen met elkaar een cyclische aanpak, waarbij elke leerstofeenheid eerst wordt doorlopen, voordat de leerling 'ruimte' heeft om zich op nieuwe leerstof te kunnen richten.

- **Taakgericht**: Er wordt gewerkt met letters, klanken, woorden, teksten.
- **Systematisch**: Planning van activiteiten wordt afgestemd op de leerdoelen op korte en lange termijn, waarbij wordt uitgegaan van een beredeneerde opbouw in moeilijkheidsgraad.
- **Expliciet**: De leerstof wordt in kleine stapjes aangeboden waarbij de leerkracht/lees-/spellingspecialist het gewenste lees- en schrijfgedrag precies voordoet en moeilijkheden stapsgewijs bespreekt. De leerkracht/lees-/spellingspecialist doet het voor, de leerkracht/lees-/spellingspecialist en de leerling doen het samen en daarna doet de leerling het alleen.
- **Herhaling**: Leren gaat van verwerven, bereiken van accuratesse, versnellen door automatiseren naar flexibel toepassen of generaliseren. Herhaling is voor alle leerlingen nodig, maar leerlingen met lees- en/of spellingproblemen moet nog vaker in aanraking komen met letters en woorden om tot automatisering te komen.

- **Fonologisch georiënteerd**: Er wordt steeds gewerkt met aandacht voor de kwaliteit, met name de gedetailleerdheid, van de fonologische representaties van woorden (zie Box 1).
- **Oefenen op (letter-/klank-), woord-, zins- en tekstniveau**: Na elke introductie van een nieuwe moeilijkheid wordt er op verschillende niveaus geoefend.
- **Eerst goed, dan snel (tempoverhoging, blijvend aandacht voor accuratesse)**: Eerst aandacht voor goed, daarna voor vlot en daarna voor geautomatiseerd (zo goed als aandachtvrij).
- **Aandacht voor woordstructuur**: Instructie moet niet alleen gericht zijn op het hele woord, maar ook op de woordstructuur en de eenheden binnen een woord (medeklinkerclusters, morfemen zoals -lijk en -heid).
- **Aandacht voor lees- en spellingmotivatie**: Door te werken aan verbeteren van lees- en spellingcompetentie.
- **Aandacht voor gerichte feedback**: Feedback is afgestemd op het doel: Hoe doet de leerling het nu (*feedback*)? Wat wil de leerling bereiken (*feedup*)? Wat moet de leerling daarvoor doen (*feedforward*)? en de basisbehoeften van de leerling.
- **Aandacht voor generalisatie**: Werken aan flexibele toepassing in nieuwe situaties.

Fonologisch bewustzijn is de vaardigheid om op foneemniveau de klankvorm van een woord te manipuleren. Bepalend is de kwaliteit of mate van gedetailleerdheid van de fonologische informatie van woorden zoals ze zijn opgeslagen in het lange termijngeheugen. We noemen dit ook wel de fonologische code van woorden. Er staat limonade en de leerling leest /nimonade/, er staat tong, de leerling leest /ton/. Mogelijk kent de leerling de lettercombinatie /ng/ nog niet als grafeem, maar het is ook mogelijk, dat /ton/ voor deze leerling de fonologische code van het woord tong is. Het betrekken van geschreven woordenén van het schrijven van woorden in de aanpak is dé manier om leerlingen meer bewust te laten worden van de fonologische structuur van woorden waardoor er een (meer) specifieke fonologische code van woorden ontstaat en auditieve deelvaardigheden zich ontwikkelen.

Box 1 Toelichting 'fonologisch georiënteerd' (zie voor meer informatie ook *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen* [DTLAS] - Struiksma, Van der Leij, & Vieijra, 2018).

Ondersteuningsniveau 2 (ON2): Extra begeleidingin de klas
Intensivering van het onderwijsaanbod. Extra ondersteuning binnen de groep onder verantwoordelijkheid van de leerkracht voor de zwakste 25% van de leerlingen.

ON2 richt zich op de zwakste 25% van de leerlingen. In Box 2 hierna wordt uitgewerkt hoe deze groep kan worden geïdentificeerd. Het doel van ON2 is primair dat de leerling de aansluiting met de methode, en daarmee met de groep, behoudt. Het gaat erom de leerling te ondersteunen en begeleiden zodat de leerling de volgende stap van het curriculum mee kan maken en de lees- en spellingontwikkeling voortgaat. Verlengde instructie is het bieden van meer herhaling in kleinere stappen, specifieker van inhoud en met meer oefentijd en meer begeleide inoefening. ON2 is daarmee een intensivering, de zogenaamde verlengde instructie en begeleide inoefening, die wordt ingezet wanneer de leerling onvoldoende ontwikkeling doormaakt en daardoor ook de aansluiting bij het groepsproces dreigt te verliezen. Tijd is hierbij een zeer bepalende factor die ertoe doet. Binnen ON2 staat de leertijd ten dienste van het doel (er is geen normatief criterium aan de hoeveelheid tijd gekoppeld). De begeleiding wordt voortgezet tot de leerling (weer) aansluiting bij de groep heeft. Als een leerling ondersteuning op niveau 2 krijgt, worden ouders hierover geïnformeerd. Het is nodig oudersdirect te betrekken als er zich opvallend heden in de ontwikkeling van hun kind voordoen.
In onderlinge afstemming kan gekeken worden wat ouders thuis kunnen doen om hun kind te helpen. Tijdig informeren en afstemmen draagt eraan bij dat iedereen over dezelfde informatie beschikt en verwachtingen afgestemd kunnen worden.

Een kwalitatief goede invulling van ON 1 en 2 op schoolniveau heeft een zeer belangrijke functie in het voorkomen van overmatig leesuitval. Door te investeren in ON 1 en 2 wordt het aantal leerlingen dat aanvullende specifieke ondersteuning in onderwijs en eventueel zorg ontvangt, zo klein mogelijk gehouden. Dat is essentieel in het beheersbaar en behapbaar houden van het aantal kinderen dat interventie op ON 3 krijgt en het aantal kinderen dat doorstroomt richting specialistische zorg.

Normatieve criteria ondersteuningsniveau 2

Ondersteuningsniveau 2 is:

- Verlengde instructie: een intensivering van de instructie door de leerkracht (herhaling in kleinere stappen, extra feedback en gelegenheid tot extra verwerking).
- Uitbreiding van de leertijd (zie hierboven)
- Het verlengen van de door de leerkracht geboden begeleide inoefening.

De geboden hulp wordt beschreven in een groepsplan en bevat meerdere werkzame componenten (hoofdstuk 1). Deze wordt na minimaal 10 en maximaal 12 weken geëvalueerd.

Bij ON2 wordt aangesloten bij de aanpak die in de klas gebruikt wordt, behorend bij de methode. Deze kan eventueel aangevuld worden met andere materialen, mits deze aansluiten bij de methode. In alle gevallen bevatten deze meerdere werkzame componenten zoals beschreven in hoofdstuk 1.

Als gesproken wordt over de zwakste 25% van de leerlingen, kan dat op twee manieren worden uitgewerkt.

1. De eerste is dat u een genormeerde toets gebruikt en als grenswaarde de score neemt die in de normtabel staat: bij de zwakste 25% is de grenswaarde dus gelijk aan de ruwe score die overeenkomt met de hoogste D-score die op een toets kan worden behaald. Het aantal leerlingen dat onder die waarde scoort, zegt iets over de kwaliteit van uw lees-/spellingonderwijs, ON1. Ze komen allemaal in aanmerking voor ON2. Landelijk scoort een kwart van alle leerlingen lager dan de grenswaarde. Als dat in uw groep de helft of meer is, doet u het minder goed dan uw gemiddelde collega. Zijn het er echter maar drie, gemiddeld is dat 10%, dan doet u het beter. Als u de effectiviteit van het onderwijs op uw school met elkaar bespreekt, is het aan de school om te bepalen of ze tevreden is met dit 'kengetal'.
2. Bij de andere manier van werken stelt u vast welke leerlingen het zwakste kwart vormen. Vervolgens stelt u vast welke ruwe toets score de grens tussen zwakste kwart en betere driekwart markeert. Die score noemen we de voldoende standaard. Het zwakste kwart van de leerlingen komt in aanmerking voor ON2, ongeacht hun score. Als u de effectiviteit van het onderwijs op uw school met elkaar bespreekt, is het aan de school om te bepalen of ze tevreden is met dit 'kengetal', het niveau van de voldoende standaard.

Als u met deze werkwijzen een beetje kunt spelen, kunt u ook kiezen voor een mengvorm, bijv. uw voldoende standaard komt overeen met de maximale score die landelijk door 40% van de leerlingen gehaald wordt, maar daar kiest u voor omdat u vindt dat u dat van uw leerling populatie mag eisen. Het betekent praktisch gezien, dat u het percentage leerlingen dat in uw klas voor ON2 in aanmerking komt, op 25% houdt en dat u de lat voor uw groep/school hoger legt.
Maar het tegenovergestelde kan ook gebeuren: u toetst alle leerlingen en er blijkt niet één leerling onder de voor uw groep geldende voldoende standaard te scoren. Na een korte fase van euforie gaat het besef ontstaan, dat de lat op uw school (veel) te laag ligt. Dit blijkt in de praktijk een lastige notie.

Box 2 Het bepalen van de 25% zwakste leerlingen [2]

1 Zie voor meer informatie over effectief omgaan met data de publicatie *Duiden en doen voor het basisonderwijs* - Struiksma, 2012, CED-groep en *Opbrengstgericht werken in 4D (Data, Duiden, Doelen, Doen)* 2021, CED-groep

Ondersteuningsniveau 3 (ON3): Specifieke lees- enspellinginterventies

Extra intensieve en systematische aanpak door het inzetten van specifieke interventies. De leerkracht en lees-/spellingspecialist stemmen inhoud en aanpak af voor de zwakste 10% van de leerlingen.

Wanneer de lees- en/of spellingontwikkeling stagneert, ondanks adequaat onderwijs en begeleiding op ON2, moeten meer specifieke interventies worden geboden. *Specifiek* houdt in dit geval in dat de gekozen interventie past bij de leerling en diens ondersteuningsbehoeften en speciaal is afgestemd op diens hiaten in de lees- en/of spellingontwikkeling. Met andere woorden: de gekozen interventie is specifiek gericht op juist die elementen in het lees- en spellingproces waar de leerling aantoonbaar moeite mee heeft. Als een leerling ondersteuning op niveau 3 krijgt, worden ouders hierover om te beginnen geïnformeerd. Samen met de ouderswordt bekeken wat zij thuis kunnen doen om hun kind te helpen. Ouders kunnen een rol spelen bij het extra oefenen en bovendien samen met de leerkracht en de lees-/spellingspecialist een signaleerfunctie vervullen met betrekking tot het effect van de extra ondersteuning op het welbevinden, het zelfbeeld en het zelfvertrouwen van een kind.

Normatieve criteria ondersteuningsniveau 3

Ondersteuningsniveau 3 is:

- Specifieke interventie die afgestemd is op de hiaten in de ontwikkeling van de betreffende leerling(en), zoals vastgesteld op grond van een foutenanalyse.
- Intensieve en systematische toepassing van deze specifieke interventie.
- Uitbreiding van de leestijd met minimaal 3 x 20 minuten (of in ieder geval in totaal tenminste 60 minuten) per week.
- Geboden door een gekwalificeerde professional (zie Box 3).
- Bij voorkeur individueel om goed aan te kunnen sluiten bij de ontwikkeling van de leerling, óf in kleine groepjes (max. 4 leerlingen) met leerlingen met vergelijkbare hiaten in de ontwikkeling en vergelijkbare ondersteuningsbehoeften.

De geboden hulp wordt beschreven in een handelings- of groepsplan (zie Box 4) en bevat meerdere werkzame componenten (hoofdstuk 1). Ze wordt na minimaal 10 en maximaal 12 weken geëvalueerd. Daarna volgt er een tweede periode van 10-12 weken intensieve begeleiding.

Wie mag de begeleiding geven op ondersteuningsniveau 3?

- Lees-/spellingspecialist (intern begeleider, remedial teacher, logopedist, bevoegd leerkracht met aanvullende opleiding: o.a. master SEN, basiscursus leesspecialist CED- Groep, leergang leescoach en leesspecialist CPS)
- Leerkracht, in samenspraak met één van bovengenoemde lees-/spellingspecialisten of een orthopedagoog of psycholoog met als specialisatie leerproblemen. De lees-/spellingspecialist, orthopedagoog of psycholoog dient dan ten minste betrokken te zijnbij het opstellen van het handelingsplan en bij de evaluatie.
- Onderwijsassistent, mits de inhoud en wijze van aanbieden van de begeleiding nauwkeurig is beschreven en is ingeoefend en in voldoende tijd onder supervisie js uitgevoerd (Oostdam, Blok en Boendermaker, 2012) en een specialist (lees-/spellingspecialist, orthopedagoog of psycholoog) betrokken is bij het opstellen van het handelingsplan en het volgen van de ontwikkeling gedurende de interventie.
- Wanneer de school moeite heeft ondersteuningsniveau 3 op een juiste manier in te richten, kan dit extern ingevuld worden, bijvoorbeeld door inzet van een externe lees-/spellingspecialist. Dit wordt bekostigd door de basisschool en niet door ouders. De begeleiding valt onder de verantwoordelijkheid van de basisschool.

Box 3 Normatieve criteria voor het bieden van ondersteuningsniveau 3

Opmerkingen bij Box 3:

- De leerkracht wordt gezien als generalist in het onderwijs. Het bieden van ON3 doet een beroep op meer specialistische vaardigheden die niet alle leerkrachten – logischerwijs – bezitten. Als de uitvoering wel bij de leerkracht wordt gelegd, dan is de samenwerking met een specialist een voorwaarde.
- De begeleiding mag niet worden gegeven door een leesouder, een oudere leerling of leesmaatje. Bij sommige interventieprogramma's is in de instructie bij het programma aangegeven dat er gewerkt kan worden met bijvoorbeeld ouders en oudere leerlingen als tutor of oefenmaatje. Een voorwaarde hierbij is dat de tutor de instructies van het programma nauwkeurig volgt. De lees-/spellingspecialist blijft echter altijd betrokken bij en verantwoordelijk voor de inrichting en uitvoering van de daadwerkelijke begeleiding en de monitoring van de vooruitgang. Dat betekent dat de lees-/spellingspecialist bepaalt of en in welke mate er (bijvoorbeeld aanvullend of deels) ook gewerkt kan worden met tutoren, en dat deze werkwijze onder zijn of haar verantwoordelijkheid valt.

Normatieve richtlijnen voor een handelingsplan:

- De beginsituatie is aangegeven (nulmeting)
  - Welke toets is afgenomen en wat was het resultaat (score, niveau)?
  - Waar laat de leerling uitval zien? (foutenanalyse, mag ook los beschikbaar zijn).
- Er zijn SMART-O-doelen opgesteld voor deze individuele leerling
  - De doelen zijn specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden, onderwijsbaar.
  - Wat moet worden verbeterd? (bijv. uitbreiden letterkennis, fonologische vaardigheden, verbeteren leesaccuratesse, verhogen leestempo, beheersen regel open en gesloten lettergreep).
  - Er wordt aangegeven wanneer er met welke toets(en) wordt geëvalueerd.
- Er is beschreven hoe de hulp wordt georganiseerd
  - Wie geeft de begeleiding? (lees-/spellingspecialist, leerkracht, onderwijsassistent)
  - Op welke momenten en hoe lang?
  - In welke periode/aantal weken wordt de hulp geboden?
  - Hoe groot is de groep leerlingen die tegelijkertijd begeleiding krijgt?
  - In welke ruimte? (In of buiten de klas? Op de gang, in RT-ruimte etc.)
- Hoe wordt het doel bereikt? Welke materialen en methodes worden op welke manier gebruikt?
- Evaluatie
  - Welke toets is afgenomen?
  - Wat is het resultaat?
  - Zijn de doelen bereikt?
  - Vervolg?

Box 4 Normatieve criteria voor een groeps-/handelingsplan

Opmerkingen bij Box 4:

- Bij het beschrijven van de geboden hulp gaat het er nadrukkelijk om dat de gemaakte, inhoudelijk keuzes navolgbaar worden verantwoord. De relatie van de werkzame componenten met de ondersteuningsbehoeften van de leerling staat centraal.
- De gekozen groepsgrootte bij interventies op ON3 wordt helder beargumenteerd.
- Indien de geboden hulp wordt beschreven in een groepsplan wordt de specifieke afstemming op de leerling in kwestie expliciet beschreven; de namen van andere leerlingen worden geanonimiseerd.

- Voorbeelden van SMART-O geformuleerde doelen zijn:

NIET	WEL
Klank-tekenkoppeling beter.	Tweetekenklanken 80% beheersing.
Minder spellend lezen.	Percentage spellend gelezen woorden in M4-teksten van40% naar 20%.
Auditieve synthese oefenen.	80% beheersing van auditieve synthese op MKM-niveau.
De leesmotivatie verbeteren	Leesmotivatie stijgt op een schaal 1-10 van 5 (zoals X bij aanvang zelf heeft benoemd) naar 7.

- Voor het vastleggen van de hulp op ON3 kan gebruik gemaakt worden van een groepsplan of een handelingsplan, bijvoorbeeld het Format handelingsplan technisch lezen/spellen ondersteuningsniveau 3. Het Leerlingdossier dyslexie kan gebruikt worden om een leerling met ernstige lees-/spellingproblemen aan te melden bij een zorgverlener.

Ondersteuningsniveau 4 (ON4): Diagnostiek enbehandeling door een zorgverlener

Diagnostiek en eventueel behandeling door een zorgverlener bij die leerlingen die ondanks intensieve begeleiding een ernstige, toenemende achterstand laten zien. Onderwijs, zorg én ouders werken samen en stemmen onderling af.

In deze handreiking gaan we niet alleen in op ondersteuningsniveau 2 en 3, maar ook op ondersteuningsniveau 4. Meer specifiek: op de rol die de school, de zorgverlener en de ouders hebben in de periode na de diagnostiek en tijdens en na afloop van de behandeling. Hoe kan een optimale onderlinge afstemming en samenwerking tussen de verschillende partijen gerealiseerd worden?

Als er een dyslexiebehandeling geïndiceerd is, worden het onderwijsaanbod en het zorgaanbod op elkaar afgestemd. De dyslexiebehandeling neemt het onderwijs niet over, maar is erop gericht om de lees-/spellingontwikkeling die op school is vastgelopen zo te stimuleren, dat deze weer op gang komt. De zorgverlener heeft de regie over de invulling van het behandeltraject, maar de school blijft verantwoordelijk voor het bieden van goed lees- en spellingonderwijs en de ondersteuning daarbij, ook wanneer een leerling in een (vergoed) diagnostiek- of behandeltraject zit. In samenspraak tussen de school, de zorgverlener en de ouders wordt bekeken wat de best passende invulling van de aanpak en ondersteuning is, zowel in de zorg, als op school en thuis.